

UNIVERZITA PALECKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Michaela Matulová

Profesní aspirace osob se zrakovým postižením

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „Profesní aspirace osob se zrakovým postižením“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu i ostatní zdroje, ze kterých jsem čerpala.

V Olomouci dne 15.4.2015

.....

Michaela Matulová

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala vedoucí své práce PhDr. Kateřině Stejskalové, Ph.D. za cenné rady, její ochotu, trpělivost a také podporu při vedení práce. Dále bych chtěla upřímně poděkovat respondentům, kteří mi pomohli uskutečnit výzkumnou část bakalářské práce. Nejvíce bych chtěla poděkovat rodině a blízkým, za jejich pevné nervy a podporu nejen při sepisování mé práce, ale také při celém studiu.

OBSAH

Úvod	6
1 Zrakové postižení	8
1.1 Zrak a jeho role v procesu vnímání	8
1.2 Definice a klasifikace zrakového postižení	10
1.3 Důsledky zrakového postižení	14
1.3.1 Obecné důsledky zrakového postižení	14
1.3.2 Specifické důsledky u osob s rozličným stupněm zrakového postižení	15
2 Příprava na povolání	17
2.1 Teoretická východiska	17
2.2 Formy vzdělávání	18
2.2.1 Integrace	18
2.2.2 Vzdělávání žáků ve škole pro zrakově postižené	19
2.3 Středoškolská příprava žáků se zrakovým postižením	20
3 Pracovní uplatnění osob se zrakovým postižením	31
3.1 Legislativní vymezení	31
3.2 Organizace a zařízení, které se specializují na profesní poradenství pro osoby se zrakovým postižením	32
3.3 Možnosti uplatnění osob se zrakovým postižením na trhu práce	35
4 Výzkumná část bakalářské práce	38
4.1 Metodologie výzkumu	38
4.1.1 Metoda výzkumného šetření	38
4.1.2 Příprava výzkumu	39
4.1.3 Charakteristika výzkumného šetření	40
4.1.4 Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky	40
5 Vlastní výzkumné šetření	41
5.1 Zájem osob se zrakovým postižením o hledání práce	41

5.2 Pomoc rodičů/blízkých při hledání práce	41
5.3 Představy osob se zrakovým postižením o trhu práce	42
5.4 Představy osob se zrakovým postižením o pracovním dni.....	42
6 Diskuze	46
Závěr.....	48
Seznam použitých zkratk	50
Seznam tabulek.....	51
Seznam použité literatury	52
Seznam příloh.....	58
Anotace.....	71

Úvod

Tyflopedické zaměření bakalářské práce jsem si zvolila z toho důvodu, že mám zrakově postiženého bratra a tato problematika je mi tak velmi blízká. Téma bakalářské práce bylo také zcela jasnou volbou. Bratr končí studium na střední škole a spolu s rodiči se zabýváme otázkou dalšího možného studia, či dokonce zaměstnání, které by bylo pro mého bratra nejvhodnější. Proto je cílem bakalářské práce hlubší proniknutí do problematiky vzdělávání a zaměstnávání lidí se zrakovým postižením a také zjištění představ a možností uplatnění osob se zrakovým postižením na trhu práce.

Integrace osob se zrakovým postižením do většinové společnosti je značně ztížena. Je ovlivněna řadou faktorů. Jmenujme například faktor uplatnění zrakově postižených na trhu práce. Osoba se zrakovým postižením má právo na začlenění se do pracovního procesu, který mimo jiné umožňuje získání určité sociální pozice. Aby byl alespoň z větší části naplněn plnohodnotný život takto handicapovaných osob, považujeme za důležité zkoumat problematiku profesního a předprofesního uplatnění nejen z pohledu odborníků, ale především z individuální perspektivy těchto osob.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol, kde první tři kapitoly jsou orientovány teoreticky a zbývající prakticky. Kapitola první se především zabývá kategorizací osob se zrakovým postižením. Dále pak vývojem zraku, definicí zrakového postižení, důsledky a dopady zrakového postižení na samotnou handicapovanou osobu.

Druhá kapitola pod názvem Příprava na povolání pojednává o legislativě, která se zabývá vzděláváním zrakově postižených dětí a mládeže, dále pak vymezuje formy vzdělávání těchto žáků a nakonec přehledně popisuje střední školy a vzdělávací obory, které tyto střední školy nabízejí.

Poslední teoretická kapitola, tedy kapitola třetí, která se zabývá profesním uplatněním osob se zrakovým postižením, popisuje legislativní vymezení, které se zaměřuje na tuto problematiku, dále se jsou zde informace o organizacích, které se zabývají profesním poradenstvím pro tyto osoby, a v poslední řadě se seznámíme s možnostmi uplatnění zrakově postižených na trhu práce.

Poslední tři kapitoly bakalářské práce se zabývají výzkumem. Výzkumné šetření je provedeno formou kvalitativního výzkumu, konkrétně byl použit polostrukturovaný rozhovor. Otevřené otázky byly kladeny dvěma respondentům. Prvním z nich je absolvent střední školy

a druhým je pracovník Tyflocentra ve statutárním městě. Rozhovory jsou zaměřeny na zjištění představ a možností uplatnění zrakově postižených na trhu práce z jejich individuální perspektivy.

1 Zrakové postižení

1.1 Zrak a jeho role v procesu vnímání

V rozvoji každé osobnosti je nejfrekventovanějším analyzátozem zrak, který nám podává maximum informací v minimálním čase.

Zrak umožňuje orientaci v prostředí, rozlišování barev, tvarů, hloubky, velikosti, vzdálenosti, směru, pohybu. Podává informace detailní i globální a je řazen mezi telereceptory, tj. dálkové receptory. Je to smysl, který umožňuje žijícím tvorům vnímat světlo, barvy, tvary. Zrak se významným způsobem podílí na získávání vědomostí i dovedností člověka od raného dětství a zajišťuje neustálý přísun informací z vnějšího prostředí. Tento tok informací je zajišťován činností a součinností všech analyzátozů, tj. sluchového, zrakového, čichového a dalších. (Keblová, 1998)

„Má rozhodující vliv na utváření správných představ, rozvoj paměti, pozornosti, myšlení, řeči i sféry emocionálně volní“. (Keblová, 1998, s. 6)

Analyzátozy zkoumají z prostředí chaosu podněty, na které přiměřeně reagují např. sluchový analyzátoz reaguje na zvuk, čichový na vůni, zrakový na světlo (Štréblová, 2002). Pomocí zraku však člověk získává největší množství informací, někteří autoři dokonce uvádějí, že člověk získává pomocí zraku až 90% všech získaných podnětů. Čtením psaného nebo tištěného textu získáváme většinu poznatků. (Edelsberger, Kábele a kol., 1988) *„Zrakem získáváme 75-80% informací, sluchem 15%, hmatem 6%, chuťovým analyzátozem 3% a čichovým 2% informací“.* (Edelsberger, Kábele a kol., 1988, s. 109)

Nejdůležitější pro rozvoj poznávacích procesů je zrakové vnímání. Díky zrakovému vnímání získáváme mnoho informací a dokážeme se rychleji orientovat. Zrakové vnímání rozvíjené od narození hraje hlavní roli ve všestranném rozvoji osobnosti dítěte. Za předpokladu, že zrakový analyzátoz, zrakové dráhy, centrální nervová soustava a zrakové centrum je plně vyvinuto, se zrakové vnímání vyvíjí na základě rozvoje psychomotoriky dítěte. (Štréblová, 2002)

Následující tabulka vymezuje vývoj zraku dítěte od jeho narození po 6. rok jeho věku. Tabulka prezentuje ucelený přehled sloužící pro pochopení zrakového vývoje dítěte.

<i>Časový interval</i>	<i>Vývoj zrakového období</i>
1. týden	- rozlišuje světlo a tmou (nelibé reakce na prudké světlo)
2. týden	- ulpí pohledem umístěném blízko obličeje
2. - 3. týden	- začíná se vytvářet binokulární fixace nepohyblivého předmětu (2- 5 sekund)
4. týden	- počátky fixace (zrakové soustředění, např. na tvář matky), tzn. na okamžik se zastaví pohyby bulbů - schopnost 1 - 1,5 min. zrakového soustředění na vzdálenost 10 - 20 cm od pozorovaného předmětu - doba fixace se prodlužuje, se zrakovým soustředěním ustávají bezděčné pohyby rukou (z fyziologického hlediska se předpokládá, že obraz předmětu dopadne na žlutou skvrnu sítnice a podráždění vyvolá kolem sebe pásmo útlumu, což vede k oslabení jiné činnosti, např. motoriky), pozorování se stává plynulým, sleduje předměty (objekt) horizontálně, pak vertikálně a nakonec pohyb v kruhu
6. týden	- sleduje směr pohybujícího se předmětu
6. - 8. týden	- dokáže sledovat objekt, který mění směr pohybu i vzdálenost, podmíněné reflexní reakce na světlo (využívá se při prvních zkouškách zraku)
10. týden	- pozorování objektu se prodlužuje
3. měsíc	- dokáže se zrakově soustředit 7 - 10 min. (i déle) - je schopno fixace objektu na vzdálenost několika metrů - hledá objekt (iniciativní nepodmíněné pohyby očí) - dokáže přenášet pohled z jednoho objektu na druhý
3. - 4. měsíc	- první diferenciací barev (bezpečně lze usuzovat až po 6. měsíci života), reakce na barvu je projev vnímání nebo úroveň rozlišování barev (např. dítě dává přednost určitým barvám tzn. pociťování barev, vnímání barev nastává na počátku 3. roku života, kdy je dítě schopno barvu pojmenovat)
6. měsíc	- rozlišuje a identifikuje objekty podle tvaru, barvy a jiných vlastností, předměty uchopuje stejným způsobem bez ohledu na tvar a hmotnost
9. - 10. měsíc	- formování percepčních úkonů, dítě přizpůsobuje prsty při uchopování předmětu jeho vzhledu a zvláštnostem
12. měsíc	- je schopno fixovat prostorové parametry objektu (třetí rozměr)
1. - 3. rok	- vnímání velikosti předmětu - rozlišování tvarů - poznávání předmětu i jeho obrazu (např. pohled dítěte do zrcadla, obrázkové knížky...) - přiřazuje předměty podle tvaru, pak podle barvy

3. rok	- rozeznává geometrické tvary (kruh, trojúhelník, čtverec, obdélník) a dokáže k nim přiřazovat (bez pojmenování) - složí obrázek ze 2 částí
4. rok	- řadí předměty podle velikosti a tvarů, hloubková percepce
5 let	- zdokonalování jemné motoriky a vizuomotorická koordinace - diskriminace barevného vidění - kreslí, stříhá, vybarvuje - kreslí tvary (např. čtverec, kruh) - v kresbě se objevují detaily
6 let	- vývoj oka a zrakové percepce ukončen - reprodukce abstraktních symbolů - pamatuje si písmena, číslice, slova - dítě připraveno na psaní a čtení

Tabulka č. 1 Vývoj zrakového vnímání (0 – 6 let). Zdroj: Štréblová, 2002, s. 12-13.

1.2 Definice a klasifikace zrakového postižení

Kontakt s osobami se zrakovým postižením se pro společnost stává každodenní záležitostí. Většina z nás klasifikuje tyto osoby jako osoby nevidomé, ale právě tato skupina osob je velmi široká a je důležité ji, s ohledem na různá hlediska, klasifikovat. Jak jsme již uvedli, klasifikace osob se zrakovým postižením se děje podle různorodých hledisek. Například lékaři (oftalmologové) se na osoby se zrakovým postižením budou dívat jinak než pedagogové, které mimo jiné zohledňují využití pomůcek při výuce, použité metody atd. (Ludíková, Finková, Stejskalová, 2013)

Vada je dle Slowíka (2007, s. 26) „*narušení (abnormalita) psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce*“. Uvedeme si k této definici příklad ze života; Dívka jménem Aneta se narodila s aniridií¹, vrozenou vadou. Aneta je tedy nevidomá. (Slowík, 2007)

Slowík (2007, s. 27) vymezuje postižení jako „*omezení nebo ztráta schopnosti vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální*“. V případě Anety spočívá její postižení v tom, že nedokáže získávat informace z okolního světa prostřednictvím zraku, k získávání informací využívá převážně kompenzační smysly. (Slowík, 2007)

¹ Aniridie - vrozená oboustranná vada oka, nedostatečně vyvinutá duhovka – zcela chybí nebo je částečně přítomen zbytek duhovky u jejího kořene. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Většinou se různé klasifikační přístupy kombinují a doplňují právě proto, že neexistuje žádná klasifikace, která by dostatečně charakterizovala všechny okolnosti a projevy zrakového postižení. (Ludíková in Slowík, 2007)

Různorodá kategorie osob se zrakovým postižením je v odborných literaturách členěna podle mnoha měřítek. Jedním takovým měřítkem je zraková ostrost neboli vizus centralis. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007) Zrakovou ostrost označuje Finková, Ludíková, Stejskalová (2010, [CD-ROM]) jako „*schopnost oka jasně vnímat předměty a jejich detaily*“. Zraková ostrost do dálky se vyšetřuje na optotypech ve vyšetřovací vzdálenosti 5 nebo 6 metrů. Optotypy jsou určité standardizované obrazce rozmístěné v normalizované vzdálenosti. U nás jsou nejvyužívanějšími optotypy Snellenovy optotypy. Hodnoty, získané měřením, se vyjadřují pomocí zlomku či desetinného čísla, kdy čitatel určuje vzdálenost, ze které pacient četl a jmenovatel udává řádek, který je označený určitým číslem vzdálenosti. Zraková ostrost do blízka je vyšetřována ve vzdálenosti 40 cm. Vyšetření se provádí na dobře osvětlených optotypech, na kterých každý očíslovaný odstavec určuje zrakovou ostrost do blízka. (Hycl a kol., 2008) Se zrakovou ostroší úzce souvisí pojem zorné pole. Pod termínem zorné pole rozumíme laicky prostor, který vidíme. (Květoňová-Švecová, 2000)

Vzhledem k zaměření práce se budeme dále věnovat klasifikaci dle stupně zrakového postižení, kterou vytřídila soudobá speciální pedagogika:

V první kategorii jsou **nevidomé osoby**.

Do druhé skupiny se řadí **osoby se zbytky zraku**.

Třetí skupina zahrnuje **slabozraké osoby**.

Ve čtvrté kategorii jsou **osoby s poruchami binokulárního vidění**. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Nevidomé osoby

Dle Hycla a kol. (2008) je nevidomost, která označuje pokles zrakové ostrosti pod 3/60, rozčleněna na praktickou nevidomost, která je označována jako pokles vizu pod 3/60 do 1/60 včetně, na skutečnou nevidomost, označující pokles zrakové ostrosti pod 1/60 až světlocit, a na plnou slepotu, která je vymezena od světlocitu s chybnou projekcí až po jeho ztrátu. Dále slepotu můžeme dělit podle doby vzniku, a to na slepotu vrozenou a získanou. Mezi časté příčiny vrozené slepoty patří následky dědičnosti, porušení plodu v prenatálním období, infekční onemocnění matky – syfilis. K získané slepotě často dochází např.

poruchami v oblasti CNS, otravami, poleptáním nebo popálením oka, nemocemi zrakového analyzátoru aj. (Ludíková, 1988) Do této kategorie se řadí děti, mladiství a dospělí, jejichž narušené zrakové vnímání je až ve stupni nevidomosti. Osoby na úrovni nevidomosti můžeme charakterizovat jako osoby s nejtěžším zrakovým postižením. Dle Krause (1997) v kognitivní oblasti a ve vytváření sociálních vztahů se nevidomost projevuje nerozvinutím, až úplnou ztrátou zrakových schopností. Při práci s takto postiženými osobami je důležitý rozvoj zbylých smyslů, především hmatu a sluchu. Tyto dva smysly jdou důležité pro úspěšné zvládnutí čtení a psaní Braillova písma. (srov. Ludíková 1988, Flenerová, 1982)

Osoby se zbytky zraku

Osoby se zbytky zraku se řadí do skupiny osob s druhým nejtěžším stupněm zrakového postižení. Vada zraku se v tomto případě často prohlubuje a může dojít až ke ztrátě zrakových funkcí. V některých případech naopak dochází k určitému zlepšení. Při práci s osobami se zbytky zraku je vždy důležité pamatovat na plné využití a rozvíjení zrakových schopností neboť se zastává názor, že přiměřené zatížení zraku jedinci prospěje. Osoby využívají při práci jak techniky pro slabozraké tak i pro nevidomé, to znamená, že si například texty čtou jak v černotisku, tak i pomocí Braillova písma. (srov. Flenerová, 1982; Ludíková, 1988; Regec, Stejskalová, 2012)

Velká část jedinců, disponující velmi malými rezidui zraku, využívá ostatní kompenzační pomůcky k tomu, aby mohli co nejvíce využít svých zbylých zrakových funkcí. Díky tomuto jsou osoby pod stálým tlakem. Často se musí situovat do nepřírozené polohy, takže trpí po fyzické stránce. Každou prováděnou akci doprovází velká míra koncentrace, z tohoto důvodu je zatěžována i jejich psychická stránka. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Osoby slabozraké

Při tomto postižení dochází ke snížení zrakové ostrosti u obou očí i v případě použití brýlové korekce. Slabozrakost je orgánovou vadou a je tedy neodstranitelná. Slabozrakost vzniká nejčastěji z těchto příčin: astigmatismus, krátkozrakost, dalekozrakost, albinismus, glaukom a jiné. Komplikujícími faktory jsou poruchy barvocitu, nystagmus a další.

Slabozrakost dělíme podle stupně postižení na lehce slabozraké, středně slabozraké a těžce slabozraké. (srov. Finková, Ludíková, Růžičková, 2007; Ludíková, 1988)

Jedinec se slabozrakostí si vytváří nepřesné, neúplné či zkreslené představy, je u něj narušena prostorová orientace, proto se pomaleji orientuje, také se u nich projevuje snížená koncentrace, slabá pozornost, rychlejší unavitelnost, pomalejší pracovní tempo aj. (Ludíková, 1988)

Osoby s poruchami binokulárního vidění

Největší skupinu dětí se zrakovým postižením tvoří děti s poruchou binokulárního vidění. (Nováková in Pipeková, 2010) Jedná se o získanou schopnost, která se začíná vyvíjet po narození s dozráváním sítnice a její žluté skvrny. Je zde narušena celá řada zrakových funkcí, nejvíce však analyticko-syntetická funkce, lokalizace a hloubkové vidění. Rozlišujeme 3 stupně binokulárního vidění:

Simultánní vidění- jde o schopnost vnímat obraz na sítnici obou očí.

Fúze- fáze, při níž je umožněno lepší spojení obrazu pravého a levého oka v jeden vjem.

Stereopse – jedinec je schopen prostorově vnímat. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Do kategorie poruch binokulárního vidění řadíme:

Tupozrakost / amblyopie je funkční zraková vada, při níž dochází ke snížení zrakové ostrosti. Ve většině případů ke snížení zrakové ostrosti dochází u jednoho oka. Obvykle se nevyskytuje orgánová vada. V nejtěžších případech může být vizus snížen až na hranici praktické slepoty. Vznik této vady je zpravidla již v časném věku. V závislosti na době zjištění tupozrakosti je možno ji ovlivňovat speciálními technickými pomůckami a speciálněpedagogickými metodami. (srov. Flenerová, 1982; Ludíková, 1988) Amblyopii lze korigovat pomocí pleoptických a ortoptických cvičení. Pleoptický výcvik spočívá ve vyloučení lepšího oka okluzorem a výcvik ortoptický spočívá v tom, že se binokulární funkce cvičí na speciálních přístrojích, např. stereoskopy. (Hycl a kol., 2008)

Šilhavost / strabismus je nerovnovážné postavení očí. Obrázky v pravém a levém oku vytváří dvojitý obraz a nevznikají na stejném místě na sítnici. Častou příčinou šilhavosti je oslabení svalů jednoho nebo obou očí. (Keblová, 2001) Strabismus vyžaduje komplexní léčbu, která musí být započata včas. Léčba se v obvyklém případě skládá z konzervativní terapie, která má za cíl dosáhnout normální zrakové ostrosti u obou očí, nejlepšího stupně binokulárního vidění a centrální fixace, a z chirurgické terapie, mající za úkol zlepšení

předpokladů pro vývoj binokulárního vidění a způsobit normální paralelní postavení očí. Terapie by měla být ideálně ukončena před vstupem dítěte na základní školu. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

1.3 Důsledky zrakového postižení

Zde se zaměříme na obecné důsledky zrakového postižení a také na specifické důsledky u osob s různým stupněm zrakového postižení.

1.3.1 Obecné důsledky zrakového postižení

Tyto obecné důsledky se nemusí objevovat u všech osob se zrakovým postižením, ale jsou výrazné u většiny této populace. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Jako první důsledek uvádíme **postižení zrakových funkcí**, které je považováno za nejzávažnější důsledek. Může se tedy jednat o narušení či až ztrátu prostorového vidění, adaptace, akomodace, rozlišování barev, míry zrakové ostrosti, zorného pole nebo okohybné aktivity. (srov. Štréblová, 2002; Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010) Dalším důsledkem mohou být **obtíže při samostatném pohybu a orientaci v prostoru**. V této oblasti mají problém všechny skupiny osob se zrakovým postižením, avšak nejvýraznější je tento důsledek u osob nevidomých. Nejvyužívanějšími technikami vedoucí k lepší orientaci v prostředí jsou chůze s bílou holí a doprovod osob speciálně vycvičenými vodicími psy. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Potřeba kompenzačních faktorů jako další důsledek zrakového postižení. Zrak je nahrazen pomocí kompenzačních smyslů (sluch, hmat...), proto je důležité u zrakově postižených osob tyto smysly rozvíjet. Velmi důležité je také využívání zbytků vidění. Na sluchovou percepci musí nevidomé osoby spoléhat více než osoby intaktní. Díky důraznějšímu využívání sluchového analyzátoru, je sluch u nevidící populace daleko citlivější. Hmatové vnímání zprostředkovává nevidícím rysy okolního světa. Jedná se o časově náročnější a únavnější metodu poznávání, která vyžaduje přiměřenou míru koncentrace pozornosti, myšlení a paměť. Zrakové postižení má také vliv na myšlení takto postižené osoby. Z důvodu omezenosti smyslových zkušeností a zpomalením v intelektovém vývoji má myšlení zrakově postižených osob určitá specifika. Nejčastějšími problémy v myšlení u vrozeně nevidomých dětí: srovnávání a přirovnávání předmětů, zevšeobecňování a rozeznávání předmětů shodných znaků a vlastností. Paměť u zrakově postižených jedinců bývá zpravidla více rozvinuta než u vidící populace. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007; Finková, Růžičková, Stejskalová,

2010)

Do obecných důsledků zrakového postižení řadíme **nutnost využívání kompenzačních pomůcek**. Kompenzační pomůcky se využívají zejména v zaměstnání, v soukromém a společenském životě osob se zrakovým postižením. Těchto pomůcek je pro osoby se zrakovým postižením mnoho, a proto pro představu uvedu některé z nich. Z pomůcek pro domácnost je to např. indikátor hladiny (indikátor se zahákne za okraj sklenice či hrnku, zvukovým signálem upozorňuje uživatele na dosažení potřebné úrovně kapaliny), pomůcky pro výuku Braillova písma, např. šestibod, Pichtův psací stroj, dále hmatové hodinky, budíky, mobilní telefony a počítače s hlasovým výstupem, braillovský řádek aj. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007; Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Další důsledek se odvíjí např. od využívání kompenzačních pomůcek. Tím důsledkem je **rychlejší unavitelnost a pomalejší pracovní tempo**. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Dále jsou to určitá **specifika při výběru školy a povolání** pro osoby se zrakovým postižením. Při výběru vhodného školního zařízení je důležité vzít v úvahu typ a stupeň zrakového postižení. Problémy s pracovním uplatněním mají jak osoby nevidomé, tak i osoby slabozraké a se zbytky zraku. (tamtéž)

1.3.2 Specifické důsledky u osob s rozličným stupněm zrakového postižení

Nevidomé osoby mají kromě výše uvedených i důsledky následující: nácvik sebeobsluhy je u těchto osob ztížený, schopnost čtení tištěného textu je nemožná (s touto neschopností je spojené i obtížné získávání informací, nevidomí žáci získávají informace díky četbě knih v Braillově písmu, na internetu nebo také digitalizací informačních materiálů), také se u těchto osob objevují problémy při hledání a navazování vztahů s lidmi. (Růžičková, 2007)

Mezi slabozrakostí a nevidomostí je specifická skupina **osob se zbytky zraku**. Důsledky handicapu této skupiny se dle Flenerové (1982, s. 13) projevují ve „*značném snížení, omezení nebo deformaci všech zrakových schopností a v závažném omezení vytváření správných zrakových představ, ve snížené orientaci a v závažném snížení schopností běžného grafického a praktického pracovního výkonu a v nemožnosti používat běžného tisku*“. U **slabozrakých osob** se projevují tyto specifické důsledky: při zrakové práci se rychleji unaví, dalším důsledkem je nezbytnost dodržování zásad zrakové hygieny (jsou to pravidla, které je třeba při práci s takto postiženou osobou dodržovat, těmi pravidly, zásadami jsou např. správné

osvětlení, barevné klima v prostředí, optimální korekce vady...), dále může dojít ke zhoršení (progresi) vady. (tamtéž)

Specifické důsledky u **osob s poruchou binokulárního vidění** jsou dle Finkové, Růžičkové, Stejskalové (2010, [CD-ROM]) „*poruchy barvocitu, špatný odhad vzdáleností, problémy s hloubkovým viděním, problémy s lokalizací, obtíže se zrakovou pamětí, obtíže s prostorovou orientací – orientací v prostoru, nepřesné vytváření zrakových představ, problémy se senzomotorickou koordinací*“.

2 Příprava na povolání

Následující text je věnován problematice přípravy na povolání. Předprofesní příprava osob se zrakovým postižením je značně ztížena oproti přípravě běžné populace. Vymežíme zde základní legislativu, podle které se řídí vzdělávání dětí, žáků a studentů ve školách běžného typu nebo ve školách speciálních. Dále zde uvedeme formy vzdělávání těchto dětí a v neposlední řadě také speciální střední školy pro zrakově postižené, které se nachází na území České republiky.

2.1 Teoretická východiska

V posledních letech prošla česká legislativní oblast vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami mnoha změnami a úpravami. Vzdělávání těchto žáků je ukotveno ve třech základních legislativních normách:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). „*Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen „vzdělávání“) uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.*“ (č. 561/2004 Sb., [cit. 2015-1-21])

Blíže se vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami věnuje §16 tohoto zákona (Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami). Dle paragrafu §16 patří do kategorie zdravotního postižení osoba se zrakovým postižením, je zde také vymezeno, že tyto žáci mají právo na: vzdělávání uzpůsobené vzhledem k jejich potřebám a možnostem, na bezplatné využívání speciálních učebnic a dalších pomůcek poskytované školou a právě žákům se zrakovým postižením, zajišťuje právo na vzdělávání pomocí Braillova písma. (zákon č. 561/2004 Sb., Sbírkou ve znění pozdějších předpisů).

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb. a její novelizace č. 147/2011 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Vzdělávání žáků se dle této vyhlášky děje za pomoci podpůrných opatření. Těmito podpůrnými opatřeními se zde rozumí: využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání; využití kompenzačních, rehabilitačních, speciálních, učebních pomůcek; poskytnutí pedagogicko-psychologických služeb, poskytnutí služeb asistenta pedagoga, případné snížení počtu žáků ve třídě, úprava prostředí aj. (Vyhláška č.73/2005 Sb.,

Sbírky ve znění pozdějších předpisů)

Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. a její novelizace č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, je poslední legislativou, která vymezuje obsah a činnosti poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Školskými poradenskými zařízeními jsou dle této vyhlášky speciálně pedagogická centra a pedagogicko-psychologické poradny. Poradenství ve školách je poskytováno výchovnými poradci, metodiky prevence, školními speciálními pedagogy a školními psychology. (Vyhláška č.72/2005 Sb., Sbírky ve znění pozdějších předpisů)

2.2 Formy vzdělávání

Zraková vada a také mentální úroveň dítěte rozhoduje o formě jeho vzdělávání. Žákům se zrakovým postižením je vzdělávání umožněno formou integrace do běžného typu školy nebo ve speciální škole pro zrakově postižené.

2.2.1 Integrace

Integrace je čím dál více žádanější formou vzdělávání. Dle Jesenského (1995, s. 15) je integrace „ *dynamický postupně se rozvíjející pedagogický jev, ve kterém dochází k partnerskému soužití postižených a intaktních na úrovni vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně-vzdělávacích situací*“. Pokud dítě navštěvovalo již od prvopočátku speciální školu, bude integrace zejména pro dítě, ale i pro jeho rodinu dosti zátěžovou situací, proto pro úspěšnou integraci je důležitá týmová spolupráce zejména učitele, žáka, spolužáků, rodičů a ostatních odborníků (např. pracovníků speciálně pedagogického centra). Dle vyhlášky č. 73/2005 Sb. je integrace umožněna ve dvou formách:

- Integrace individuální znamená úplné začlenění žáků se zrakovým postižením do společnosti zdravých žáků. (Michalík, 2000)
- Integrace skupinová se děje v případě existence samostatných tříd, skupin nebo oddělení ve škole běžného typu nebo ve škole, která je zřízena pro žáky s jiným druhem postižení. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010)

Výhodou integrace je pro rodiče hlavně to, že je dítě vzděláváno v blízkosti bydliště, udržuje tak kontakty s rodinou a kamarády. Dále bývá dítě zpravidla samostatnější, díky

možnému srovnání s ostatními poznává své přednosti a nedostatky a je zde větší pravděpodobnost bezproblémového začlenění do společnosti. Nevýhodou bývá zpravidla nepřipravenost školy na integraci, tzn., že učitelé nejsou dostatečně připraveni na práci se zrakově postiženým žákem, nezají Braillovo písmo a speciální pomůcky, škola běžného typu nemůže poskytnout speciální péči o tyto žáky, předměty prostorové orientace atd. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010; Růžičková, 2007)

2.2.2 Vzdělávání žáků ve škole pro zrakově postižené

Druhou formou vzdělávání žáků se zrakovým postižením je vzdělávání na školách samostatně zřízených pro tyto žáky. Rodiče tuto možnost volí většinou v případě jejího doporučení speciálně pedagogickým centrem. Dle vyhlášky č. 73/2005 Sb. jsou typy speciálních škol pro zrakově postižené označovány takto: mateřská škola pro zrakově postižené, základní škola pro zrakově postižené, střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené), konzervatoř pro zrakově postižené. Součástí těchto škol je ve většině případů speciálně pedagogické centrum, které nabízí své služby žákům, rodičům i vyučujícím. Školy nabízejí předměty, jejichž obsahem je logopedická péče, podpora specifických kompetencí žáků a také terapie, které jsou poskytovány vzhledem k narůstajícímu počtu žáků s kombinovaným postižením. (Finková, Růžičková, Stejskalová, 2010; Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Za výrazné klady tohoto vzdělávání považujeme dostatek učebních pomůcek (didaktické, kompenzační a optické) a vyhovující prostory (kontrastní barevnost, popisky dveří, zvonků Braillovým písmem, odstranění překážek pro pohyb s bílou holí), přítomnost odborníků, kteří jsou způsobilí na práci se zrakově postiženými žáky, rozvoj prostorové orientace žáka a další. Naopak záporům je jistá segregace vzhledem k intaktním žákům. Žáci jsou přes týden umístěni na internátech, kde jsou v neustálém kontaktu s podobně postiženými žáky a dochází tak k odloučení od rodiny, a v podstatě k vytržení z přirozeného života a života v rámci rodiny. Dále také dochází k možným potížím při začlenění těchto osob do společnosti majoritní populace v dospělosti. (tamtéž)

V následujících řádcích se budeme věnovat středoškolské přípravě na povolání žáků a studentů se zrakovým postižením.

2.3 Středoškolská příprava žáků se zrakovým postižením

Po absolvování povinné školní docházky mají žáci se zrakovým postižením možnost studovat na středních školách a nabízí se jim dvě možnosti. Mohou být vzděláváni na běžné střední škole, to je samozřejmě možné jen tehdy, když zraková vada není takového charakteru, aby znemožňovala uplatnění studenta v praxi vystudovaného oboru, nebo si mohou zvolit vzdělávání na středních školách, které jsou samostatně zřízené pro žáky se zrakovým handicapem. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2010) Výběr střední školy je dle Finkové, Ludíkové, Stejskalové (2010, [CD-ROM]) realizován s ohledem na například tyto faktory:

- *„výběr školy, respektive oboru, bude mít vliv mimo jiné na celý profesní život, zda je v budoucnu reálné uplatnění v daném oboru,*
- *je potřeba zohledňovat zrakovou vadu jako takovou a s ní spojení omezení,*
- *je potřeba zohledňovat i jiná postižení či omezení žáka, která by mohla ovlivňovat výkon povolání,*
- *je potřeba zohlednit nadání žáka, jeho dovednosti, vědomosti a vztah k danému oboru,*
- *zohledňovány jsou zkušenosti školy,*
- *důležitá je poloha školy v rámci České republiky“.*

Středoškolské vzdělávání a vzdělávání na učilišti je zacíleno na dostatečnou připravenost žáků na výkon budoucího povolání i na rozvoj personálních, sociálních, odborných a občanských kompetencí. Absolventi by měli umět plně se začleňovat do společnosti i přes svůj handicap. Začleňování do společnosti se děje díky získaným specifickým a sociálním dovednostem, schopnosti využívat kompenzační pomůcky, odborným znalostem a důležité je také vědět, na jakou organizaci či zařízení je možné se v případě potřeby obrátit. (Rödérová, In Pipeková, 2010)

Na území České republiky si osoba se zrakovým postižením může vybírat z těchto středních škol, které jsou primárně zřízeny pro zrakově postiženou mládež:

***Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Brno,
Kamenomlýnská 2***

Škola má velmi bohatou a dlouhou historii. Vznikla pod názvem Ústav pro slepé, který byl založen v roce 1835 Janem Rafaelem Beitlem. Po mnohých přejmenováních dostala v roce 1930 název Zemský ústav pro výchovu nevidomých. V roce 1951 došlo k diferenciaci základních a středních škol, v Brně tak vznikla osmiletá střední škola. Základní škola internátní pro nevidomé vznikla v roce 1961, ve školním roce 1987/1988 byla základní škola obohacena o Zvláštní školu pro nevidomé. V dalších letech vznikla také mateřská škola pro nevidomé s jedním oddělením. Důležitým byl zejména rok 1990, ve kterém byla v Brně založena tyflopodem Dr. Josefem Smýkalem a speciálním pedagogem Dr. Michalem Kuchařem Nadace pro zrakově postiženou mládež, jejímž cílem bylo získat vyhovující areál, sestavit pedagogický sbor z tyflopedů, vybavit školu pomůckami a technikou pro zrakově postiženou mládež. Roku 1994 je ke škole připojeno Speciálně pedagogické centrum, škola se stala příspěvkovou organizací a také došlo ke sloučení školy základní se školou střední. O tohoto okamžiku vystupuje celé zařízení pod názvem Střední škola, základní škola a mateřská škola pro zrakově postižené, Brno, Kamenomlýnská 2. Mgr. Dagmar Sýsová byla v roce 2000 jmenována ředitelkou celého komplexu a za dobu její činnosti se odehrávají významné změny. Dnes je toto vzdělávací zařízení největší v České republice. (Dostupné na: <http://www.sss-ou.cz/index.php?s=ss&show=39&kat=39&pn=Historie%20%C5%A1koly>)

Nyní se zaměříme na maturitní a učební obory, které střední škola poskytuje zejména zrakově postižené mládeži, ale také žákům s jiným či kombinovaným postižením.

ČTYŘLETÉ OBORY ZAKONČENÉ MATURITNÍ ZKOUŠKOU:

➤ *Masér sportovní a rekondiční*

Absolvent je schopen samostatně pracovat v rámci preventivních, rekondičních a regeneračních programů, získává způsobilost na výkon živnostenské profese v tomto oboru a vytváří vhodné edukační a rekondiční programy pro klienty. Po úspěšném složení maturitní zkoušky může žák pokračovat ve studiu na vyšších odborných a vysokých školách. Do učebního plánu tohoto oboru je zařazena výuka prostorové orientace, technika chůze s bílou holí, žáci se učí zacházet s různými kompenzačními pomůckami, učí se pracovat s počítačem s hlasovým a hmatovým výstupem. Ve vyučovacím procesu využívají pedagogové dataprojektory, vizualizéry a další média usnadňující vzdělávání žáků se zrakovým postižením. Vzdělávání probíhá ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, výchovným poradcem a školním psychologem. Díky této spolupráci jsou metody a postupy výuky přizpůsobeny k různým formám a stupňům postižení

žáků. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_maser_sportovni_a_rekondicni_69-41-1_02.pdf)

➤ **Obchodní akademie**

Absolventi oboru nacházejí uplatnění v ekonomické oblasti (jedná se zejména o podnikové činnosti – zajišťování materiálů, zaměstnanců, prodej, účtování, hospodaření s finančními prostředky aj.), v obchodně podnikatelských oblastech a administrativních a organizačních činnostech. Konkrétně se uplatňují v povolání administrativního pracovníka, ekonoma, obchodního zástupce atd. Žáci po úspěšném složení maturitní zkoušky mohou pokračovat ve studiu na vyšších odborných a vysokých školách. Z hlediska speciálně pedagogické péče nalézáme v předmětech oboru prostorovou orientaci, dále se ve výuce žáci seznamují s kompenzačními pomůckami, učí se využívat počítače s hlasovým a hmatovým výstupem a pracují s učebnicemi v Braillově písmu. Předmět fiktivní firma slouží k tomu, aby se žáci naučili aplikovat teoretické poznatky v praxi. Předstírá se zde činnost reálné firmy a také je předmět obohacen o praxi v různých firmách. Žáci si ke konci školního roku připravují prezentace o těchto fiktivních firmách a výrobky firem se snaží prodávat na veletrhu pro pozvanou veřejnost. Vzdělávání probíhá ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, výchovným poradcem a školním psychologem. Díky této spolupráci jsou metody a postupy výuky přizpůsobeny k různým formám a stupňům postižení žáků. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2009-09-01_obchodni_akademie_63-41-m_02.pdf)

➤ **Sociální činnost**

Obor připravuje žáky na obsluhu a osobní asistenci klientům v zařízeních sociálních služeb nebo v domácím prostředí. Absolvent může sám poskytovat sociální služby na základě živnostenského listu nebo se může uplatnit v managementu sociálních služeb. Žáci po úspěšném absolvování oboru mohou dále studovat na vyšších odborných nebo vysokých školách. Vzdělávají se zde nejen žáci se zrakovým postižením, ale také žáci s tělesným postižením, specifickými vývojovými poruchami učení a žáci zdravotně či sociálně znevýhodnění. Pro žáky se zrakovým postižením je výuka obohacena o vhodné učebnice v bodovém písmu, zvětšeném písmu či elektronické podobě, kompenzační pomůcky, o práci na počítači s hlasovým a hmatovým výstupem. Vzdělávání probíhá ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, výchovným poradcem a školním psychologem. Díky této spolupráci jsou metody a postupy výuky

přizpůsobeny k různým formám a stupňům postižení žáků. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_socialni_cinnost_75-41-m_01.pdf)

TRÍLETÉ OBORY ZAKONČENÉ ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKOU S VÝUČNÍM LISTEM

➤ *Rekondiční a sportovní masér*

Po absolvování oboru mohou žáci pracovat jako maséři ve sportovních a rekondičních zařízeních, jako jsou fitness a wellness centra, v lázních i v ústavech sociální péče. Absolvent ovládá různé masážní techniky a také sám navrhuje a řídí jednoduché cviky na zlepšení klientova problému. Způsob vzdělávání a výuky je shodný s vzděláváním v oboru masér sportovní a rekondiční. Pokud bude v zájmu žáka dále pokračovat ve studiu, může využít školou nabízené nástavbové studium, které je ukončeno maturitní zkouškou. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2010-09-01_rekondicni_a_sportovni_maser_69-53-h_01.pdf)

UČEBNÍ OBORY ZAKONČENÉ ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKOU S VÝUČNÍM LISTEM

➤ *Pečovatelské služby*

Obor je určen žákům, kteří ukončili školní docházku ať už na základní škole, nebo škole praktické. Absolvent je připraven na práci v sociálních zařízeních a v terénních službách. Klientům poskytuje obsluhu a osobní asistenci při chodu domácnosti, poskytuje pomoc rodinám s dětmi a především působí jako pečovatel, pomocník v domácnosti, osobní asistent, uplatní se také v úklidových službách, jako pomocná síla v kuchyních, prádelnách aj. Obor mohou studovat žáci se zrakovým a tělesným postižením, lehkým mentálním postižením, s autismem, se specifickými vývojovými poruchami učení a žáci zdravotně či sociálně znevýhodnění. Vzdělávání probíhá ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, výchovným poradcem a školním psychologem. Díky této spolupráci jsou metody a postupy výuky přizpůsobeny k různým formám a stupňům postižení žáků. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_pecovatelske_sluzby_75-41-e-01.pdf)

➤ *Textilní a oděvní výroba*

Obdobně jako obor přechozí je obor určen žákům, kteří dokončili povinnou školní docházku na základních školách nebo školách praktických. Absolventi nacházejí uplatnění v tkalcovských dílnách, pracují jako pomocní pracovníci při výrobě textilií, mohou vykonávat činnosti při předání na jednoduchých strojích nebo při tkaní na tkalcovských stavech a také

mohou pracovat doma a své výrobky následně prodávat. Obor mohou studovat žáci se zrakovým postižením, tělesným postižením lehčího a středního stupně, lehkým mentálním postižením, s autismem, se specifickými vývojovými poruchami učení a žáci zdravotně či sociálně znevýhodnění. (Dostupné na: http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_textilni_a_odevni_vyroba_31-57-e-01.pdf)

Gymnázium pro zrakově postižené a Střední odborná škola pro zrakově postižené, Radlická, Praha 5

Historie gymnázia sahá až do roku 1956 a historie ekonomicky zaměřené střední školy do roku 1968. Gymnázium bylo původně 11letá střední škola pro slabozraké. Roku 1968 se ze střední školy stává gymnázium, které mělo dvě třídy humanitního směru. Výrazným představitelem naší tyflopädagogiky, který také mimo jiné stál u zrodu ekonomické školy pro zrakově postiženou mládež, byl Miroslav Vosoba. Vznikla tříletá střední škola se zaměřením na hospodářskou administrativu. Škola byla zřízena zejména pro nevidomou mládež a mládež se zbytky zraku, postupem času byly na školu přijímáni i slabozrací žáci. Historie obou typů škol začala v roce 1984, kdy ve stejné budově působily obě školy, tedy Gymnázium pro zrakově postiženou mládež a Střední ekonomická škola pro zrakově postiženou mládež. V roce 1986 byly obě školy učitelským sborem a ředitelkou spojeny v jednu, která od školního roku 1988/1989 nese název Gymnázium a obchodní akademie pro zrakově postiženou mládež. Roku 1991 přibyla k těmto oborům i obchodní škola. Zřizovatelem školy je od roku 2001 Hlavní město Praha. (Dostupné na: <http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/44>)

Škola nabízí vzdělání zrakově postižené mládeži v těchto oborech:

➤ ***Gymnázium***

Obor poskytuje čtyřletou denní formu studia a je vhodný pro ty mladistvé, kteří chtějí dále pokračovat ve studiu na vyšších odborných či vysokých školách. (Dostupné na: <http://goa.brailnet.cz/?q=node/36>)

➤ ***Sociální činnosti***

Absolventi se mohou uplatnit na pozici sociálního pracovníka. Žáci, kteří úspěšně složili maturitní zkoušku, pokračují obvykle ve studiu na vysokých či vyšších odborných školách. (Dostupné na: <http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/154>)

➤ ***Obchodní akademie***

Absolventi získávají práci na pozicích ekonomických pracovníků nebo pokračují dále ve vzdělávání na vyšších odborných či vysokých školách. (Dostupné na:

<http://goa.braillnet.cz/index.php?q=node/37>)

➤ **Obchodní škola**

Jedná se o dvouleté studium, které je zaměřeno na telemarketing a je ukončeno závěrečnou zkouškou. Obor studují zejména ti, kteří se chtějí dále zabývat prací v call centrech, obsluhou telekomunikačních zařízení nebo administrativou. (Dostupné na:

<http://goa.braillnet.cz/index.php?q=node/38>)

Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené, Praha 1, Maltézské nám. 14

Původně byla konzervatoř i škola Deylovým ústavem. Ústav byl založen očním lékařem a vědcem MUDr. Janem Deylem roku 1910 a vznikl jako dobročinné zařízení pro výchovu slepé mládeže s důrazem na výuku hudby. Cílem ústavu bylo připravovat žáky na profesi učitele hudby a ladiče klavíru. Po 2. světové válce se ústav dostal do rukou státu. Škola nese od roku 2006 název Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené, jejíž činnost navazuje na práci někdejšího Deylova ústavu. (Dostupné na:

<https://www.kjd.cz/index.php?pg=o-skole>)

Střední škola nabízí tyto obory:

➤ ***Ladění klavírů a příbuzných nástrojů***

Jedná se o čtyřleté studium ukončené maturitní zkouškou. Absolvent se může uplatnit v činnostech zabývajících se laděním všech typů klavírů, spinetu, cembala a cimbálu. Je odborně připraven na opravu běžných komplikací a na údržbu již zmíněných hudebních nástrojů. Tyto činnosti mohou absolventi vykonávat v servisech, kulturních zařízení, ve výrobních podnicích anebo samostatně na základě živnostenského listu. Obor je určen zrakově postiženým žákům, kteří mají dostatečně vyvinuté sluchové vnímání a vykazují určitou zdatnost v manuálních i intelektuálních oblastech. Do ŠVP oboru jsou zařazeny předměty určené pro žáky se zrakovým postižením. Jsou to prostorová orientace a projev zrakově postižených na pódiu, práce s kompenzačními pomůckami a také práce na počítačích, dále se zde vyučuje předmět zaměřený na výuku čtení a psaní Braillova notopisu. (Dostupné na: <https://www.kjd.cz/index.php?pg=ucebni-dokumenty>)

➤ ***Ladění klavírů a kulturní činnost***

Obor nabízí dvouleté vzdělávání a absolvent je na základě odborné připravenosti schopen uplatnit se v hudebně kulturní sféře. Přípravuje hudební vystoupení na kulturních a společenských akcích nebo vede amatérské sbory. Obor je určen především žákům se zrakovým postižením, kteří prokazují určitě hudební nadání. Žáci jsou vzděláváni v předmětech prostorové orientace a projevu zrakově postižených na pódiu, učí se pracovat s kompenzačními pomůckami a na počítačích s hlasovým a hmatovým výstupem a také v předmětu, který je zaměřen na výuku čtení a psaní Braillova notopisu. (Dostupné na: <https://www.kjd.cz/index.php?pg=ucebni-dokumenty>)

Vzdělávání na konzervatoři probíhá v rámci šestiletého programu v oborech hudba nebo zpěv. Obsah oborů je zaměřen hlavně na předměty individuální nástrojové výuky. Vedle hlavních předmětů se zde studenti učí všeobecně vzdělávacím, hudebně didaktickým a teoretickým předmětům. Všichni studenti mají povinnou hru na klavír a podle povahy zrakového postižení absolvují i předměty speciálně pedagogické péče, tj. nácvik bodového notopisu, prostorová orientace atd. Konzervatoř je zpravidla ukončena absolutoriem. Pokud má student zájem o maturitní zkoušku, může ji v pátém ročníku studia vykonat. (Dostupné na: <https://www.kjd.cz/index.php?pg=o-studiu>)

Škola Jaroslava Ježka, Mateřská škola, základní škola, praktická škola a základní umělecká škola pro zrakově postižené, Praha 1, Loretánská 19 a 17

V roce 1807 byl založen Soukromý ústav pro slepé děti a na oči choré, který byl v Evropě osmým vzdělávacím a výchovným ústavem zaměřený zejména na výuku čtení, psaní, počítání a rukodělných prací. Z důvodu nedostatku financí se ústav dostal do rukou Kongregace Milosrdných sester Karla Boromejského. Pod vedením ústavu řádovými sestrami byl výrazně změněn obsah vzdělávání. Chovanci nesměli vycházet z ústavu, návštěvy byly povoleny jen v první neděli v měsíci a to jen po dobu dvou hodin a dívky a chlapci byli vychováni zvlášť. Vzdělávání bylo zaměřeno na výuku liturgické hudby a náboženství. Nejvýraznějším žákem tehdejšího Soukromého ústavu pro slepé děti a na oči choré byl Jaroslav Ježek. Ježek zde získal základy hudebního vzdělání. Roku 1992 získal ústav i pozdější škola název Škola Jaroslava Ježka. V současné době jsou ve škole vzděláváni žáci se všemi druhy zrakového postižení, avšak valnou většinu z nich tvoří žáci nevidomí a žáci se zbytky zraku. (Dostupné na: <http://www.skolajj.cz/historie-skoly-1404042029.html>)

Škola nabízí střední vzdělání na **praktické škole**. Je určena žákům se zrakovým postižením, kteří ukončili povinnou školní docházku v základních školách, základních školách praktických či základních školách speciálních. Vzdělávání je žákům nabízeno po dobu dvou let. Obsahem vzdělávání jsou předměty zaměřené na rukodělnou práci (keramické práce, příprava pokrmů) a hlavním smyslem je podpora v samostatnosti a soběstačnosti. Žáci vykonávají závěrečnou zkoušku a získávají tak střední vzdělání. Žáci nejčastěji pokračují ve studiu na odborných učilištích nebo pracují v chráněných dílnách. (Dostupné na: <http://www.skolajj.cz/prakticka-skola-1404042038.html>)

Střední škola a mateřská škola Aloyse Klara

Díky myšlence a úsilí Aloyse Klara o zajištění stejných práv pro zdravotně handicapované vznikl v roce 1807 Soukromý ústav pro výchovu a léčení slepců v Čechách. V současné době na tento ústav navazuje Střední škola Aloyse Klara, která byla dříve vedena pod názvem Střední odborné učiliště pro zrakově postiženou mládež Aloyse Klara. Škola má nyní celorepublikovou působnost.

Střední škola poskytuje žákům se zrakovým postižením z hlediska speciálně pedagogické péče speciální metody, postupy a formy vzdělávání, žáci se učí pracovat s kompenzačními pomůckami (Braillovský řádek, notebooky s hlasovým a hmatovým výstupem, braillovská tiskárna, televizní lupa...) a je jim k dispozici dostatek speciálních učebnic a didaktických materiálů. (Dostupné na: <http://www.spsaklara.cz/historie.html>)
Vzdělání je žákům nabízeno v těchto oborech:

TŘÍLETÉ OBORY S VÝUČNÍM LISTEM

➤ *Keramická výroba*

Obor je především určen žákům, kteří ukončili povinnou školní docházku na základní škole praktické nebo základní škole speciální. Absolvent se uplatní jako pomocný pracovník v keramické výrobě, výrobě stavebních hmot, technické keramiky atd. Je odborně připraven na výkon činností v glazovnách, sušárnách a v keramických dílnách. (Dostupné na: http://www.spsaklara.cz/dokumenty/252_2013_09_01_%C5%A0VP_Keramick%C3%A1%20v%C3%BDroba.pdf)

➤ *Zpracovatel přírodních pletiv*

Obor je určen především žákům, kteří ukončili povinnou školní docházku na základní škole praktické nebo základní škole speciální. Absolvent dokáže zpracovávat materiály určené pro kartáčnickou a košíkářskou výrobu. Ovládá jednoduché práce s drátem, drátěnými polotvary, výrobu smetáků, drháků, umí plést všechny typy košů a zhotovovat nejrůznější košíkářské výrobky. Uplatnění absolventa nacházíme zejména v soukromých dílnách, chráněných dílnách nebo v samostatném výkonu kartáčnické a košíkářské výroby. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/245_2013_09_01_%C5%A0VP_Zpracovatel%20prirodnich%20pletiv.pdf)

➤ ***Výrobce a dekoratér keramiky***

Obor je vhodný pro žáky, kteří ukončili vzdělávání na základních školách. Absolventi oboru Výrobce a dekoratér keramiky nacházejí uplatnění v menších dílnách zabývajících se keramickou výrobou. Z hlediska odborné připravenosti je absolvent schopen vykonávat činnosti i ve velkých provozovnách. Někteří vykonávají práci ve svých domovech a výrobky následně prodávají. Žáci mohou po získání výučního listu využít nabídky dalšího vzdělávání na nástavbovém studiu – obor podnikání, které je ukončeno maturitní zkouškou. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/251_2013_09_01_%C5%A0VP_V%C3%BDrobce%20a%20dekorat%C3%A9r%20keramiky.pdf)

➤ ***Knihař***

Žáci se zde učí zhotovovat rozmanité knihařské výrobky (krabice, dětské skládanky, polokožené vazby atd.). Dokáží vázat diplomové práce, podleovat mapy a plány. Uplatnění absolventi nacházejí v malých knihařských a kartonážních dílnách, v soukromých dílnách (jako výrobci lehké a luxusní kartonáže, paspartér...) a také se mohou věnovat vlastní živnosti. Žáci mohou pokračovat v nástavbovém studiu – obor podnikání a získat tak úplné střední vzdělání. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/256_2013_09_01_%C5%A0VP_Kniha%C5%99.pdf)

➤ ***Čalouník***

Absolventi se uplatňují v oblasti dekoratérství a čalounictví. Pracovní místa si získávají v malých i velkých firmách zabývajících se výrobou čalouněného nábytku, sériových i kusových čalounických výrobků nebo renovací různých kusů nábytku. Žáci jsou

také připravování na samostatnou práci na základě živnostenského listu. Žáci mohou pokračovat v nástavbovém studiu a získat tak úplné střední vzdělání. (Dostupné na: http://www.spsaklara.cz/dokumenty/254_2013_09_01_%C5%A0VP_%C4%8Caloun%C3%ADk.pdf)

➤ ***Rekondiční a sportovní masér***

Absolvent se uplatní na pozici maséra v různých salonech, sportovních zařízeních aj. a je způsobilý k výkonu profese maséra na základě živnostenského listu. Absolvent může také využít nástavbového studia, které škola nabízí, a doplnit si tak maturitní vzdělání. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/258_2013_09_01_%C5%A0VP_Rekondi%C4%8Dn%C3%AD%20a%20sportovn%C3%AD%20mas%C3%A9r.pdf)

ČTYŘLETÉ OBORY UKONČENÉ STŘEDNÍM VZDĚLÁNÍM S MATURITOU

➤ ***Masér sportovní a rekondiční***

Obor je určen pro žáky ze základních škol. Uplatnění absolventů nacházíme na pozicích maséra v salonech, sportovních klubech, fitness a wellness centrech atd. Absolventi mohou pokračovat ve studiu na vyšších odborných a vysokých školách. (Dostupné na: http://www.spsaklara.cz/dokumenty/261_2013_09_01_%C5%A0VP_Mas%C3%A9r%20sportovn%C3%AD%20a%20rekondi%C4%8Dn%C3%AD.pdf)

➤ ***Textilní výtvarnictví***

Obor mohou studovat žáci, kteří ukončili povinnou školní docházku na základních školách. Absolventi nacházejí uplatnění v dílnách a designerských ateliérech, které se zabývají textilní výrobou, návrhářstvím, vzorkařstvím, uměleckořemeslnou textilní tvorbou atd. Absolvent je také připraven na samostatný výkon designu a výrobu dekorativních předmětů na základě živnostenského listu. Po úspěšném složení maturitní zkoušky se žákům nabízí možnost studia na vyšších odborných či vysokých školách. (Dostupné na: http://www.spsaklara.cz/dokumenty/262_2013_09_01_%C5%A0VP_Textiln%C3%AD%20v%C3%BDtvarnictv%C3%AD.pdf)

DVOULETÝ OBOR UKONČENÝ STŘEDNÍM VZDĚLÁNÍM S VÝUČNÍM LISTEM

➤ ***Textilní a oděvní výroba***

Obor je určen zejména žákům ze základních škol praktických nebo speciálních. Žák je připraven na výkon jednoduchých prací na tkalcovském stroji, ručním pletářském stroji a šicím stroji, na ruční šití, zhotovení pletenin atd. Absolvent se s těmito dovednostmi uplatňuje v soukromých dílnách, chráněných dílnách nebo samostatně na základě živnostenského listu.

(Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/313_2014_09_01_%C5%A0VP_Tkalcovsk%C3%A1,%20pleta%C5%99sk%C3%A1%20a%20od%C4%9Bvn%C3%AD%20v%C3%BDroba.pdf)

DVOULETÁ NÁSTAVBOVÁ STUDIA UKONČENÁ MATURITNÍ ZKOUŠKOU

➤ *Nástavbové studium – obor podnikání*

Obor mohou studovat žáci, kteří získali výuční list. Absolventi jsou především připraveni na výkon samostatné podnikatelské činnosti nebo na pozice v ekonomicko-administrativních firmách. Ve výuce je kladen důraz na aplikaci poznatků z ekonomiky podniku, účetnictví, práva, managementu atd. Po úspěšném složení maturitní zkoušky jsou žáci připraveni ke studiu na vyšších odborných nebo vysokých školách. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/265_2013_09_01_%C5%A0VP_Podnik%C3%A1n%C3%AD.pdf)

➤ *Nástavbové studium – obor masér*

Nástavbové studium je určeno absolventům tříletého oboru s výučním listem Rekondiční a sportovní masér. Student může po vykonání maturitní zkoušky pokračovat ve vzdělávání na vyšších odborných či vysokých školách. (Dostupné na:

http://www.spsaklara.cz/dokumenty/266_2013_09_01_%C5%A0VP_Mas%C3%A9r%20spor%20tovn%C3%AD%20a%20rekondi%C4%8Dn%C3%AD_N%C3%A1stavba_.pdf)

3 Pracovní uplatnění osob se zrakovým postižením

Práce má vliv na formování osobnosti jedince a pro člověka s postižením i bez postižení má velký význam. Pro člověka s postižením je práce určitým předpokladem úplné integrace do majoritní společnosti a má vliv na kvalitu života člověka, na uznání.

(Procházková, 2009)

3.1 Legislativní vymezení

Následující zákony a vyhlášky zajišťují zaměstnávání osob se zdravotním postižením:

- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a doplňující vyhláška č. 518/2004 Sb.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Nejdůležitějším zákonem o zaměstnávání osob se zrakovým i jiným postižením je zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, který v první řadě zajišťuje osobám se zdravotním postižením právo na pracovní rehabilitaci. Pracovní rehabilitace je dle tohoto zákona myšlená „souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky úřadu práce a hradí náklady s ní spojené (...) zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti“. Pracovní rehabilitace je zabezpečována úřadem práce. Dále je zde vymezen pojem chráněné pracovní místo. Chráněné pracovní místo je zřízené pro osobu se zdravotním postižením a jejím zřizovatelem je sám zaměstnavatel. V odstavci §81 je uvedena povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. Tato podmínka platí pro zaměstnavatele, kteří mají v pracovním poměru více jak 25 zaměstnanců. (Zákon č. 435/2004 Sb., Sbírky ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů umožňuje zaměstnavatelům, kteří zaměstnávají osobu se zdravotním postižením, slevu na dani. Maximální částka slevy je vyčíslena na 18 000 Kč za každého člena se zdravotním postižením a na 60 000 Kč za

každého člena s těžkým zdravotním postižením. (Zákon č. 586/1992 Sb., Sbírký ve znění pozdějších předpisů)

V poslední řadě jmenujeme zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, kde je především vymezeno rovné zacházení a zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích všech zaměstnanců, a tedy i zaměstnanců se zdravotním postižením. (Zákon č. 262/2006 Sb., Sbírký ve znění pozdějších předpisů)

3.2 Organizace a zařízení, které se specializují na profesní poradenství pro osoby se zrakovým postižením

V současné době jsou poradenské služby nabízeny pod různými názvy – poradenství pro profesní orientaci, profesní poradenství, pracovně profesní poradenství, poradenství pro volbu povolání aj. (Pipeková a kol., 2004) Proto si v první řadě pojem profesní poradenství definujeme a poté se budeme zabývat organizacemi a zařízeními, které se tímto poradenstvím zabývají.

Dle Průchy, Walterové a Mareše (2008, s. 222) je profesní poradenství „v současné době též označováno termínem kariérové poradenství. Je to systém poradenských služeb, jejichž cílem je pomáhat jednotlivcům jakéhokoli věku při rozhodování v otázkách vzdělávání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariéry“. Služby profesního poradenství jsou poskytovány v rámci oboru působnosti MPSV ve školách a v poradenských institucích MŠMT. Aby byl proces profesní orientace úspěšný, je třeba vzájemné spolupráce školy, klienta, rodičů, poradenských institucí v rámci MŠMT i poradenských institucí mimo tento rámec. (Průcha a kol., 2008; Opatřilová in Opatřilová, Zámečnicková, 2005)

V rámci resortu MPSV je profesní poradenství poskytováno v informačních a poradenských střediscích na úřadech práce.

Informační a poradenská střediska pro volbu a změnu povolání

Informační a poradenská střediska pro volbu povolání (IPS) jsou zřizována při úřadech práce. Jejich poradenská činnost je zaměřená na volbu povolání – poradna zde poskytuje informace o povoláních, o přípravě na povolání, dále poskytuje poradenství i při změně povolání. Poradenství je určeno žáků a rodičům základních škol, studentům středních škol, vyšších odborných nebo vysokých škol, specifickým skupinám obyvatel a také je určeno

osobám se změněnou pracovní schopností. IPS se svými klienty spolupracuje v rámci skupinové či individuální formy. (Pipeková a kol., 2004;

<https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/ips>)

V rámci resortu MŠMT je kariérové poradenství poskytováno výchovnými poradci, školními psychology a speciálními pedagogy. Na některých základních školách dnes můžeme nalézt předmět výchova k volbě povolání a na školách středních se můžeme setkat s předmětem úvod do světa práce. (Pipeková a kol., 2004) Profesionální poradenství je poskytováno i speciálními poradenskými zařízeními, jejichž zřizovatelem může být právě MŠMT. Těmi zařízeními jsou pedagogicko-psychologické poradny (PPP), speciálně pedagogická centra (SPC), střediska výchovné péče (SVP). (tamtéž)

Další řádky budou věnované neziskovým organizacím, které se zabývají profesním poradenstvím pro osoby se zrakovým postižením. Jmenujeme zejména pak Sjednocenou organizaci nevidomých a slabozrakých, Tyfloservis a TyfloCentrum.

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých (SONS) vznikla 16. 6. 1996 a jako jediný takový subjekt v ČR zahájila svou činnost 1. 1. 1997. Jedná se o celostátní sdružení sdružující přibližně 12 000 těžce zrakově postižených občanů včetně jejich rodinných příslušníků a příznivců. Snahou sdružení SONS je vytvářet prostor, ve kterém by občané se zrakovým postižením mohli uplatnit dovednosti a schopnosti. Klade důraz na rozvoj a podporu individuálních schopností a jejím cílem je zejména uplatnění osob těžce zrakově postižených ve společnosti dle jejich přání a schopností. (Nováková in Vítková, 2004) Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých se dále dělí na tato odborná střediska:

- *Středisko integračních aktivit* poskytuje podporu v pracovním uplatnění, asistentské služby aj.
- *Metodické centrum sociálně-právního poradenství* se zabývá ochranou práv nevidomých a slabozrakých, poskytuje sociálně právní a pracovní právní poradenství aj.
- *Metodické centrum odstraňování architektonických bariér* se orientuje na tvorbu metodik odstraňování bariér a podílí se na její realizaci

- *Tyflokabinet - Metodické centrum tyfлотechnických pomůcek* poskytuje poradenství v oblasti vhodného výběru výpočetně – technických pomůcek, pomáhá s nácvikem jejich obsluhy a zapůjčuje pomůcky klientům domů
- *Metodické centrum informatiky* poskytuje zejména poradenství k užívání informačních a komunikačních technologií
- *Centrum digitalizace a technické podpory* provádí digitalizaci novin a časopisů a v neposlední řadě poskytuje technickou podporu v oblasti výpočetní techniky
- *Výcvik vodících psů a servis jejich držitelům*
- *Vydavatelské a informační služby*
- *Tyflopomůcky* - specializují se na prodej kompenzačních pomůcek. (Dostupné na: <http://www.sons.cz/strediska.php>)

Tyfloservis, o.p.s.

Svou činnost zahájilo již v roce 1991 jako jednu ze služeb Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých. V roce 2001 se Tyfloservis osamostatnil od Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých a stal se tak obecně prospěšnou společností. Tyfloservis nabízí terénní a ambulantní sociální rehabilitaci I. stupně nevidomým a slabozrakým lidem prostřednictvím krajských středisek, která nacházíme v Praze, Brně, Olomouci, Ostravě, Zlíně, Českých Budějovicích, Plzni, Jihlavě, Liberci, Ústí nad Labem, Hradci Králové a v Karlových Varech. Sociální rehabilitace I. stupně nabízí služby zabývající se nácvikem orientace v prostoru, sebeobsluhou, četbou a psaním Braillova písma, nácvikem vlastnoručního podpisu, výběrem vhodných kompenzačních pomůcek aj. Sociální rehabilitace I. stupně je v podstatě takovým předpokladem pro pracovní uplatnění zrakově postižených na trhu práce. (srov. Nováková in Vítková, 2004; <http://www.tyfloservis.cz/sluzby-pro-zrakove-postizene.php>)

Obecně prospěšné společnosti – TyfloCentra

TyfloCentrum je obecně prospěšná společnost, která byla v roce 2000 založena Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých. Služby TyfloCentra jsou poskytované v krajských střediscích, kde osoby se zrakovým postižením navštěvují denní stacionáře. Krajská střediska TyfloCentra nalezneme v Olomouci, Ostravě, Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Jihlavě, Karlových Varech, Liberci, Pardubicích, Plzni, Praze, Ústí nad Labem a ve Zlíně. (Nováková in Vítková, 2004; <http://www.tyflocentrum.cz/historie.php>)

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách nabízejí TyfloCentra sociální poradenství, průvodcovské a předčitatelské služby, služby sociální rehabilitace a v neposlední řadě také sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Krajská střediska nabízejí lidem se zrakovým postižením služby prvního kontaktu, základní poradenství, které zahrnuje poradenství o možnostech kompenzace postižení, dále sociálně právní a pracovně právní poradenství, poradenství při výběru technických kompenzačních pomůcek, kurzy práce s výpočetní technikou, podporu ve volnočasových aktivitách a mnohé další. Vzhledem k zaměření práce považujeme za vhodné vyzdvihnout zejména činnost TyfloCentra v podpoře pracovního uplatnění. Podpora pracovního uplatnění spočívá v dosažení klientovy samostatnosti, nezávislosti, soběstačnosti, usiluje o rozvoj a nácvik dovedností, které vedou k začlenění v pracovním procesu, podporuje klienty v orientaci na trhu práce. Dále také poskytuje pomoc při hledání zaměstnání, při uplatňování práv a zájmů. (Dostupné na: <http://www.tyflocentrum.cz/poslani.php>, <http://www.tyflocentrum-ol.cz/podpora-pracovniho-uplatneni>)

3.3 Možnosti uplatnění osob se zrakovým postižením na trhu práce

Z důvodů zrakového postižení jsou možnosti profesního uplatnění zrakově postižených osob značně omezené. U některých jedinců je uplatnění na otevřeném trhu práce nepředstavitelné, avšak to neznamená, že by tyto lidé museli být vyčleněni z pracovního procesu. Proto se v další části práce zaměřím na možnosti uplatnění zrakově postižených v chráněných dílnách a pracovištích v rámci podporovaného zaměstnávání a rekvalifikace. (Zámečnicková in Opatřilová, Zámečnicková, 2005)

V životě postiženého člověka je zaměstnání ještě významnějším sebeurčujícím faktorem než v životě zdravého člověka. Společnost, ve které nyní žijeme, klade v oblasti zaměstnávání vysoké nároky, které ve většině případů skupiny zdravotně postižených osob nedokáží splnit. Pokud by však společnost a především zaměstnavatelé dokázali ocenit kvality zdravotně postižených lidí, přestanou tyto lidé na sebe nazírat jako na osoby s omezeným právem na plnohodnotný život. Proto se v souvislosti se zaměstnáváním zdravotně postižených lidí stále častěji setkáváme s termínem podporované zaměstnávání. (Tatarková in Jesenský, 2002)

Podporované zaměstnávání je určeno lidem, kteří si hledají finančně ohodnocenou práci v běžném pracovním prostředí. Služba je časově omezená a její podpora je poskytována

i zaměstnavatelům. (Dostupné na: <http://www.unie-pz.cz/3-podporovane-zamestnavani/82-slovnicek-pojmu.html>) Cílovými skupinami jsou lidé mající snížené schopnosti v oblasti získání a udržení přijatelného zaměstnání a také lidé, kteří v důsledku těchto snížených schopností potřebují osobní pomoc. Osobní pomoc je zaměřena na odbornou individuální podporu. Smyslem podporovaného zaměstnání je umožnit výše jmenovaným lidem získat a udržet si přijatelné zaměstnání na otevřeném trhu práce a také zvýšit míru jejich samostatnosti. Poskytovaná podpora je přizpůsobena individuální potřebám zaměstnance, lze ji využít i opakovaně, je poskytovaná přímo na pracovišti a také se zaměřuje i na dovednosti, které nepřímo souvisí s pracovním uplatněním. (Zámečnicková in Opatřilová, Zámečnicková, 2005) V polovině 90. let 20. století začaly v ČR vznikat agentury podporovaného zaměstnávání, které jsou sdružovány v České unii pro podporované zaměstnávání. Na začátku podporovaného zaměstnávání dochází k domlouvání spolupráce mezi budoucím uživatelem služby a agenturou. Dále pak dochází k bližšímu seznámení a vyplnění osobního dotazníku a v některých případech je až po 5 schůzkách podepsána smlouva obsahující vymezení poskytovaných služeb. Poté dochází k vytvoření individuálního plánu, ve kterém se vytyčují jednotlivé kroky k dosažení požadovaného cíle. (Finková, Ludíková, Stejskalová, 2011)

Chráněná pracovní místa jsou zřizována například pro ty zřetelně postižené občany, kteří nemohou být ze zdravotních důvodů zaměstnáváni formou podporovaného zaměstnávání na otevřeném trhu práce. Chráněné pracovní místo je zřízeno zaměstnavatelem na základě dohody s Úřadem práce. Toto místo musí být obsazeno po dobu tří let a zaměstnavatelům může být poskytnut příspěvek na provozní náklady tohoto místa ze strany Úřadu práce. Výše tohoto příspěvku dosahuje osminásobku až dvanáctinásobku průměrné mzdy. (Zákon č. 435/2004 Sb., Sběrka zákonů ve znění pozdějších předpisů)

Dle zákona 435/2004 Sb. se pro osoby se zřetelným postižením organizují specializované rekvalifikační kurzy. Termínem **rekvalifikace** označují Průcha, Walterová a Mareš (2008, s. 245) „*změnu dosavadní kvalifikace uchazeče o zaměstnání, kterou je potřebně zajistit předáním nových znalostí a dovedností teoretickou a/nebo praktickou přípravou*“. Pro mnohé uchazeče o zaměstnání se v současné době rekvalifikace stává jedinou možností k získání nové pracovní pozice a je zabezpečována na základě dohody mezi uchazečem o zaměstnání, úřadem práce, zaměstnavatelem a úřadem práce, zaměstnavatelem i zaměstnancem. Rekvalifikace umožňuje uchazeči nalézt uplatnění v přijatelném zaměstnání díky nově získaným znalostem a dovednostem. Rekvalifikace je určena nejen lidem, kteří chtějí změnit svou dosavadní kvalifikaci, ale i těm, kteří doposud žádnou kvalifikaci neměli.

(Zámečnicková in Opatřilová, Zámečnicková, 2005) V České republice se rekvalifikací zabývají zejména tři rekvalifikační centra. Je to pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko pro nevidomé Dědina, o .p. s., Ústav sociální péče pro zrakově postižené v Brně – Chrlících nabízející rekvalifikaci v oblasti počítačů a TyfloCentrum Brno, o. p. s., které v současné době nabízí rekvalifikační kurz Základy obsluhy osobního počítače pro zrakově postižené.

Pobytové rehabilitační a rekvalifikační středisko Dědina, o. p. s., se sídlem v Praze 6 nabízí nevidomým a těžce zrakově postiženým lidem kurzy pracovní rehabilitace. Na tuto pracovní rehabilitaci navazuje rekvalifikace a pracovní uplatnění. Rekvalifikační kurzy zohledňují schopnosti klientů i požadavky potenciálních zaměstnavatelů a jsou realizovány formou individuálních rekvalifikačních programů. Kurzy jsou určeny registrovaným zrakově postiženým lidem na úřadu práce, který na základě dohody rekvalifikaci uhradí. Rekvalifikaci mohou samozřejmě uhradit i zaměstnavatelé nebo případní sponzoři. (Dostupné na: <http://www.dedina.cz/barva/rekva.html>) Díky potřebě využití speciálních pomůcek a působení mnoha zaměstnanců je rekvalifikace zrakově postižených osob finančně náročnější než rekvalifikace intaktních osob. Středisko po skončení rekvalifikace a po úspěšném složení závěrečných zkoušek vydává osvědčení s celostátní platností. (Nováková in Vítková, 2004) Středisko nabízí tyto rekvalifikační kurzy:

- Nevidomý a slabozraký masér
- Pomocné práce v keramické dílně
- Košíkář, výroba z proutí a pedigu
- Obsluha osobního počítače
- Ruční tkadlec/tkadlena
- Pracovník v kartonážní výrobě
- Dráteník/drátenice (Dostupné na: <http://www.dedina.cz/barva/rekva.html>)

Kapitola udává především ucelený přehled platných právních pramenů, které se zabývají zaměstnáváním osob se zrakovým postižením. Dále zde nalezneme přehled organizací a zařízení zabývajících se profesním poradenstvím a také možnosti uplatnění, které se nabízejí jedincům se zrakovým postižením na trhu práce.

4 Výzkumná část bakalářské práce

Zaměření výzkumné práce bylo autorkou zvoleno cíleně na základě její osobní zkušenosti s osobami se zrakovým postižením. Díky této osobní zkušenosti jsme se rozhodli prostřednictvím bakalářské práce zjistit aspirace a představy těchto osob o trhu práce a také názory odborníků na tuto problematiku. Z výzkumu, který byl proveden Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých vyplývá, že je v České republice zhruba 30% nezaměstnaných osob se zrakovým postižením, avšak dle jiných zdrojů se toto procento vyšplhalo až k číslu 80. Nezaměstnanost je ovlivněna řadou faktorů např. nedostatečným rozvinutím sociálních a komunikačních dovedností, nedostatečnou mírou sebeobsluhy, vrozeným, získaným, stabilním či progresivním zrakovým postižením; nejvíce ovlivňujícím faktorem je osobní přístup k práci a osobní angažovanost do pracovního procesu. Za velký problém považujeme vnímání určité diskriminace ze strany zaměstnavatelů k osobám se zrakovým postižením. V praxi jsme měli možnost se setkat s případem, kdy jedinec se zrakovým postižením navázal kontakt s potenciálním zaměstnavatelem skrze komunikační technologie. Zaměstnavateli byl zaslán jedincův životopis a vše se jevilo přívětivě. Poté však došlo k představení jedince zaměstnavateli a následné zjištění zaměstnavatele, že uchazečem je osoba nevidomá. Na základě tohoto zjištění nebyl žadatel do zaměstnání přijat. Výrazným problémem je také fakt, že v dnešní době dochází k úbytku pracovních pozic. Například profese telefonisty, kterou většinou vykonávaly osoby se zrakovým, je nahrazena digitálními telefonními ústřednami. (Dostupné na:

http://w.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/O_zivote_bez_zraku/Zivot_s_postizenim.htm
1)

Cílem práce je tedy zjistit skrze osloveného odborníka a jedince se zrakovým postižením, jaký je přehled a jaké jsou představy o trhu práce samotných osob se zrakovým postižením.

4.1 Metodologie výzkumu

4.1.1 Metoda výzkumného šetření

K realizaci výzkumu byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Vybraná strategie se jevila jako nejvhodnější vzhledem k povaze práce. Pro kvalitativní výzkum je typické to, že

se na začátku výzkumu určí téma a také základní výzkumné otázky, které se mohou v průběhu rozhovoru modifikovat nebo doplňovat. Dále se zde analyzují a vyhledávají informace pomáhající k vysvětlení otázek výzkumu. Sběr těchto informací i jejich analýza probíhají současně. (Hendl, 2008)

V kvalitativním výzkumu se používají různé metody sběru dat. Z těchto různých metod byl vybrán rozhovor (hloubkový rozhovor), který je nejčastější používanou metodou. (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007) Vedení kvalitativního rozhovoru vyžaduje určité umění. Důležité je věnovat pozornost začátku a konci rozhovoru, kdy je na začátku rozhovoru žádoucí prolomit určité psychické bariéry a požádat o souhlas s pořízením záznamu. (Hendl, 2008) V našem případě jsme se rozhodli pro polostukturovaný rozhovor, jenž je jedním z typů hloubkového rozhovoru. Podle Švaříčka, Šed'ové a kol. (2007, s. 13) „*cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu*“.

4.1.2 Příprava výzkumu

První část přípravy byla zaměřena na vyhledávání a kontaktování respondentů, kteří by byli ochotni zúčastnit se našeho výzkumu. Tato část se trochu zkomplikovala tím, že jsme původně zamýšleli realizovat rozhovor s pracovníkem úřadu práce, který se zabývá profesním poradenstvím pro zrakově postižené. Tento plán se neuskutečnil. Důvodem bylo sdělení pracovníkem úřadu práce o tom, že zrakově postižené osoby nemají potřebu registrovat se na úřadě práce a jeho prostřednictvím hledat zaměstnání kvůli finančnímu zabezpečení (důchodu), které pobírají od státu. Nicméně jsme byli pracovníkem úřadu práce odkázáni na TyfloCentrum, kde nám byl po kontaktování rozhovor umožněn. Další respondenti byli záměrně vybráni prostřednictvím osobních kontaktů.

Respondentem č. 1 je pracovník TyfloCentra ve statutárním městě.

Respondentem č. 2 je absolvent střední školy, který je v současné době zaměstnaný.

Další část přípravy byla zaměřena na vypracování otázek, které budou součástí polostrukturovaného rozhovoru s výše uvedenými respondenty.

4.1.3 Charakteristika výzkumného šetření

Výzkumné šetření je provedeno formou rozhovorů. První rozhovor byl proveden s nevidomým absolventem střední školy pro zrakově postižené. Druhý rozhovor byl uskutečněn s pracovníkem TyfloCentra, který poskytuje profesní poradenství osobám se zrakovým postižením. Rozhovory probíhaly v prostorách (kavárna, kancelář), které byly určeny respondenty a zvoleny tak, aby byli respondenti v psychické rovnováze.

4.1.4 Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky

Cílem práce je hlubší nahlédnutí do problematiky zaměstnávání lidí se zrakovým postižením a také zodpovězení základní otázky: Jaké jsou představy a možnosti uplatnění osob se zrakovým postižením na trhu práce z jejich individuální perspektivy.

Na základě tohoto cíle a přechozích teoretických poznatků byly formulovány následující otázky:

- (1) Jaký je zájem osob se zrakovým postižením o hledání práce?*
- (2) Pomáhají lidem se zrakovým postižením při hledání práce rodiče/blízcí?*
- (3) Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o trhu práce?*
- (4) Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o pracovní dni?*

5 Vlastní výzkumné šetření

Výzkum se uskutečnil na přelomu měsíce ledna a února 2015. Respondenti byli předem kontaktováni a požádáni o svolení k rozhovoru, který bude sloužit jen k účelům bakalářské práce. Rozhovory probíhaly ve statutárním městě v místech, která byla vybrána samotnými respondenty. Polostrukturované rozhovory se vedly v přátelském duchu a nebyly ovlivněny žádnými rušivými elementy. V úvodu rozhovoru bylo požádáno o svolení užít diktafonu, na který byl rozhovor zaznamenán. Samozřejmostí bylo ujištění respondentů o anonymitě.

5.1 Zájem osob se zrakovým postižením o hledání práce

Pracovník TyfloCentra uvádí, že není schopen říct a není si jistý, zda jde o opravdový zájem o práci ze strany zrakově postižených lidí. V poslední době se totiž čím dál častěji setkává s klienty, kteří chtějí pracovat a stojí si za svým rozhodnutím, ale po určité době strávené v pracovním procesu dochází k závěrům, že pracovat není to, co chtějí, a že se neumí vzdát volného času, který měli. Podle pracovníka je v TyfloCentru ve statutárním městě asi 50% klientů, kteří chtějí pracovat a pevně jdou za svým cílem. Mezi těmito klienty jsou spíše ti zrakově postižení, kteří se stali zrakově handicapovanými v průběhu života následkem nějakého úrazu či nemoci a byli doposud zvyklí pracovat. Ta druhá polovina klientů spíše doufá v to, že se žádná práce pro ně nenajde.

Absolvent střední školy naproti tomu udává, že po ukončení studia na střední škole nechtěl sedět doma. Před maturitou dostal nabídku zúčastnit se školení v Praze, kde mu tamější pracovníci ukázali novinky týkající se práce na počítači. Respondent se mi svěřil: „*Já jsem takový oraz a říkal jsem si, že když odmaturuju, tak že bych se ještě předtím, než budu maturovat, zeptal na práci. Tak jsem se přímo toho šéfa zeptal, jestli by mě nechtěl zaměstnat. Říkal, že jo. Půl roku se neozýval, když jsem mu tak pětkrát nebo šestkrát telefonoval, ptal jsem se ho, jestli s tím můžu počítat, tak mě prostě vzal hned po maturitě, takže to bylo dobrý, že jsem jako nebyl doma, když jsem odmaturoval, tak jsem měl prázdniny a pak jsem šel do práce*“. Z toho vyplývá, že tento absolvent patří k těm lidem, kteří si stojí za svým rozhodnutím a chtějí pracovat. Dále mimo záznam sděluje, že nechce zůstat doma a hodlá se uchytit za každou cenu.

5.2 Pomoc rodičů/blízkých při hledání práce

Pracovník TyfloCentra mi sděluje, že do TyfloCentra ve statutárním městě, chodí spíše tací klienti, které rodina hýčká a své potomky chrání, až zrazuje od práce. Rodiče dávají

svým potomkům jasně najevo, že by bylo lepší, kdyby zůstali doma. TyfloCentrum samozřejmě navštěvují i klienti, kteří se z těchto rodičovských pout vymaňují, anebo klienti, kteří přicházejí o zrak v průběhu života a jsou zvyklí žít v rodině.

Absolvent střední školy sděluje: „*Zařídil jsem si ji sám, no ano bez pomoci rodičů, tentokrát to byla už fakt moje vlastní iniciativa*“, a že kdyby si nepustil tak moc pusu na špacír a na rovinu si o práci neřekl, tak by ji určitě tak snadno nenašel a obracel by se na organizace, jako jsou SONS, TyfloCentrum.

5.3 Představy osob se zrakovým postižením o trhu práce

Podle pracovníka TyfloCentra ve statutárním městě mají reálnější představy ti zřakově postižení, kteří přišli o zrak z důvodu nemoci nebo úrazu. Mají reálnou představu o pracovním tempu, chtějí sobě i rodině dokázat, že mají na to pracovat, lépe si také stanovují hranice a vědí, co je v jejich možnostech, a co ne. Nereálné představy však mají ale ti, kteří jsou zřakově postižení od narození a jsou navyklí na to, že jim společnost všechno usnadňuje a ulehčuje. Tito lidé mají pocit, že buď zvládnou vše, nebo nezvládnou nic. Nepřesně si stanovují hranice a mají nereálnou představu o svých možnostech.

Představy absolventa střední školy se poněkud liší od představ zřakově postižených od narození, jak vypověděl pracovník TyfloCentra. Absolvent věděl již od začátku studia sociální činnosti, že práce v tomto oboru by pro něj nebyla to „pravé ořechové“. Udal mi příklad, že by podle něj ho na úřadě práce určitě nezaměstnali jako sociálního pracovníka, který by přiznával kompenzační pomůcky. Proto se také od prvopočátku studia věnoval počítačům a dále se z vlastní iniciativy v oboru informačních technologií rozvíjel. Měl tři vize pracovního uplatnění, které dle mého názoru mají reálnou podobu. První vizí byl pokus kontaktovat firmu, která se zabývá informačními technologiemi, a zde pracovat jako poradce v této problematice. Druhou vizí bylo poskytovat poradenství na základě živnostenského listu a třetí bylo doplnit si masérský kurz a věnovat se profesi maséra. Nicméně první vize – práce s informačními technologiemi - se mu splnila.

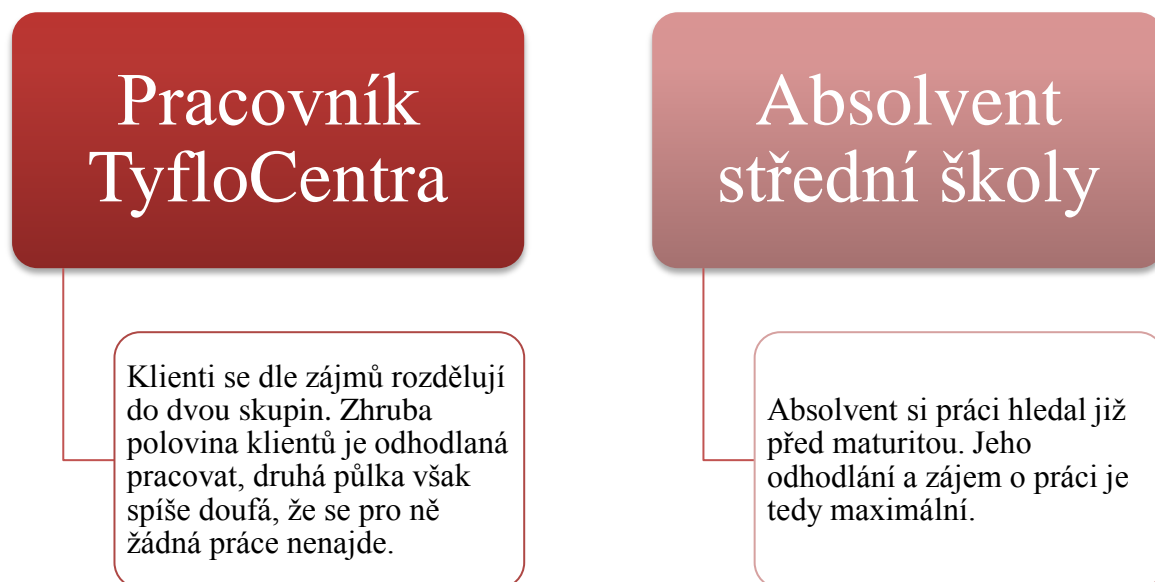
5.4 Představy osob se zrakovým postižením o pracovním dni

K pracovníci TyfloCentra chodí klienti, jejichž představy o pracovním dni jsou takové, že budou pracovat 4 hodiny denně, z toho budou v přímé práci asi 2 hodiny a zbývající čas věnují komunikaci se spolupracovníky.

Absolvent střední školy mi přehledně popisuje svou představu o pracovním dni, která vypadá takto: „*Tak jako v podstatě ráno vstát, dojít do práce, tam být nějakých 8 hodin a jít domů, jako by záleželo by na těch úkolech, samozřejmě nějaká pauza na oběd. Takže, že bych přišel do práce, tak bych měl nařukaný nějaký úkoly, který mám dělat, na těch bych pracoval, potom bych šel na oběd, pokračoval bych v práci a po skončení pracovní doby bych šel domů. Kdyby to byly těžší úkoly, který by vyžadovaly víc času nebo víc náročnosti, tak bych si to rozvrhl tak, abych je buď stihl nebo si je naplánoval na další den*“.

V následující části kapitoly se budeme zabývat celkovým shrnutím odpovědí na otázku, jak z pohledu pracovníka TyfloCentra, tak i z pohledu absolventa střední školy.

Otázka č. 1: **Jaký je zájem osob se zrakovým postižením o hledání práce?**

Otázka č. 2: **Pomáhají lidem se zrakovým postižením při hledání práce rodiče/blízcí?**

Pracovník TyfloCentra

Rodina na své blízké se zrakovým postižením nemá co se týče problematiky hledání práce dobrý vliv, spíše jedince odrazuje místo toho aby ho motivovala.

Absolvent střední školy

Absolvent si práci našel sám, zcela z vlastní iniciativy. V jeho případě nebyla pomoc ze strany rodičů nutná.

Otázka č. 3: **Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o trhu práce?**

Pracovník TyfloCentra

Klienti se zrakovým postižením od narození mají méně reálně představy o trhu práce než klienti, kteří zrakové postižení získali v průběhu života díky nemoci, úrazu atd.

Absolvent střední školy

Své cíle a představy o trhu práce si absolvent určil již v průběhu studia. Jeho představy odpovídají skutečnosti.

Otázka č. 4: Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o pracovním dni?

Pracovník TyfloCentra

Představy o pracovním dni jsou nereálné u klientů se zrakovým postižením od narození. Jejich vidina pracovní doby jsou 4 hodiny práce, z toho jen 2 hodiny přímé práce.

Absolvent střední školy

Absolvent má představu 8 hodinové pracovní doby s přestávkou na oběd. Na každý den bude mít nachystané úkoly od zaměstnavatele, které má splnit.

6 Diskuze

Praktická část bakalářské práce byla realizována formou kvalitativního výzkumu. Hlavním cílem bylo zodpovědět otázku, jaké jsou představy a možnosti uplatnění zrakově postižených na trhu práce. K zodpovězení této otázky nám dopomohly polostrukturované rozhovory, které byly uskutečněny s pracovníkem TyfloCentra ve statutárním městě a s absolventem střední školy. V průběhu rozhovoru byly položeny i doplňující otázky, které se vztahovaly k diskutovanému tématu.

První položenou výzkumnou otázkou bylo, **jaký je zájem osob se zrakovým postižením o hledání práce**. Dle výpovědí výše uvedených respondentů vyplývá, že se jejich názory v některých oblastech liší. Například podle pracovníka TyfloCentra jsou cílevědomými klienty, právě ty zrakově postižené osoby, které získaly svůj handicap v průběhu života následkem úrazu nebo nemoci. Naproti tomu klienti, kteří jsou zrakově postižení od útlého věku života spíše doufají v to, že se pro ně žádná práce nenajde. Tato výpověď se však neshoduje s výrokem absolventa střední školy. Pro něj je zaměstnání nedílnou součástí života a proto udělal vše, co bylo v jeho silách a zájmech, aby práci získal. Sám oslovil potencionálního zaměstnavatele, několikrát ho kontaktoval, „uháněl“, šel pevně za svým cílem, až nakonec vysněnou práci získal. Výsledky výzkumu nemůžeme samozřejmě zobecnit a aplikovat na všechny kategorie osob se zrakovým postižením.

Druhá výzkumná otázka: **Pomáhají lidem se zrakovým postižením při hledání práce rodiče/blízcí?** Na tuto otázku se nedá jednoznačně odpovědět. Všeobecně jsou zrakově postižené osoby výrazně méně soběstačné z důvodu omezené orientace v prostoru. Proto logicky potřebují pomoc jiné osoby, například při vyřizování formalit na úřadech práce nebo pomoc s dopravou na pracovní pohovory. Pokud však mají příležitost k získání práce, nechybí jim odvaha a mají dostatečně rozvinuté komunikační schopnosti, mohou práci získat i bez pomoci jiných. Tak to například bylo u zmiňovaného absolventa střední školy a samozřejmě se tento úsudek nedá aplikovat na všechny kategorie osob se zrakovým postižením.

Výzkumná otázka č. 3: **Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o trhu práce?** Reálné představy o trhu práce mají zejména lidé se zrakovým postižením, kteří přišli o zrak v průběhu jejich života a s prací mají již určité zkušenosti. Tyto osoby mají celkově i reálnější pohled na svět, což je víceméně logické. Avšak pohledy respondentů na tuto problematiku u osob zrakově postižených od útlého věku života se značně liší. Do TyfloCentra chodí zejména ti, kteří si stanovují nereálné hranice možností, myslí si, že

zvládnou vše, nebo naopak nic. Opakem jsou ty osoby, které chtějí svým rodičům/blízkým, společnosti i sobě samému dokázat, že mají na to pracovat a vykonávat zaměstnání, které je baví a naplňuje. Tyto osoby však tvrdě pracují na svém zdokonalování a rozvoji a proto mohou vykonávat to, co je baví a v čem nacházejí své přednosti.

Výzkumná otázka č. 4: **Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením o pracovním dni?** Pokud se budeme zabývat osobami, které mají zrakový handicap od narození, budou jejich představy o pracovním dni velmi zkreslené. Mají představu, že budou pracovat 4 hodiny a ani to ne. Výpovědi absolventa střední školy však jasně ukazují, že všichni zrakově postižení od narození nemají na tuto otázku stejný názor. Absolvent jasně a reálně popisuje představy o pracovním dni. Jeho výpověď je však zřejmě ovlivněna jeho předchozí pracovní zkušeností.

Přínos výše uvedeného výzkumu považuji za podání určitého vhledu do problematiky zaměstnávání z hlediska odborníka zabývajícího se poradenstvím pro osoby se zrakovým postižením a z individuální perspektivy konkrétního jedince se zrakovým postižením. Velmi zajímavé bylo zjištění rozporupných názorů oslovených respondentů. Tyto odlišné názory byly způsobeny zejména tím, že oslovený jedinec se zrakovým postižením měl dobrou představu o světě práce, kdežto osoby, které využívají poradenství výše uvedeného odborníka, nemají takový přehled o této problematice. Představa o trhu práce u osob, které se jako zrakově postižené narodily nebo získaly tento handicap v útlém dětském věku a se liší od osob, které zrakové postižení získaly v průběhu života vlivem úrazu, nemoci atd. Proto výsledky kvalitativního výzkumu nelze zobecnit a aplikovat na celou škálu osob se zrakovým postižením.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo hlubší proniknutí do problematiky vzdělávání osob se zrakovým postižením a jejich uplatnění na trhu práce. Jak už jsem uvedla v úvodu práce, mám zrakově postiženého bratra, proto bylo mým osobním cílem zjistit, jaké jsou možnosti uplatnění zrakově postižených osob na trhu práce, na jaké organizace, které se zabývají profesním poradenstvím, se můžeme s bratrem obrátit. Dle mého názoru byl osobní cíl naplněn a informace, které jsem získala prostřednictvím bakalářské práce, jistě v životě využiji. A to nejen v osobním životě, tedy při práci s bratrem, ale také v pracovním životě, protože mým snem je i nadále se věnovat speciální pedagogice osob se zrakovým postižením.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo nastínit kategorizace zrakově postižených osob, zejména pak kategorizaci, kterou vyčlenila speciální pedagogika. Dále popsat vývoj zraku, vymezit definici zrakového postižení a také důsledky a dopady zrakového postižení na samotnou handicapovanou osobu. Dalším cílem bylo proniknout do problematiky přípravy na povolání zrakově postižených osob. Zde jsme se zabývali příslušnou legislativou a vzděláváním zrakově postižených žáků především na středních speciálních školách. Posledním cílem teoretické části bylo proniknout do problematiky profesního uplatnění osob se zrakovým postižením. Tato problematika byla objasněna legislativním vymezením zabývajícím se zaměstnáváním osob se zrakovým postižením, dále se zde soustředíme na organizace, které se orientují na profesní poradenství pro tyto osoby, a také na možnosti uplatnění zrakově postižených na trhu práce – zde například popisujeme podporované zaměstnání, chráněná pracovní místa nebo chráněná pracoviště.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zodpovězení otázky „Jaké jsou představy a možnosti uplatnění zrakově postižených na trhu práce z jejich individuální perspektivy“, kde byla tato otázka rozdělena na dílčí otázky. V praktické části je popsáno výzkumné šetření, které bylo provedeno formou kvalitativního výzkumu, a jako metoda sběru dat byl zvolen polostrukturovaný dotazník. Pro výzkumné šetření byli vybráni dva respondenti. Respondentem prvním byl absolvent střední školy a druhým respondentem byl pracovník TyfloCentra ve statutárním městě. Kapitola pátá pod názvem Vlastní výzkumné šetření srovnává výpovědi výše uvedených respondentů. Výsledky výzkumného šetření jsou popsány v kapitole šesté a tyto výsledky samozřejmě nemůžeme zobecnit, tedy aplikovat na všechny kategorie osob se zrakovým postižením.

Z teoretických a praktických poznatků vyplývá, že hlavním aspektem, který výrazně ovlivňuje představy, zájem zrakově postižených o trh práce, je doba vzniku zrakového postižení, tedy vrozené, či získané zrakové postižení. Pro osoby s vrozeným zrakovým handicapem je důležitý výběr oboru vzdělávání, který bude dobře uplatnitelný na trhu práce a bude odpovídat zájmům a možnostem dítěte. Díky tomu bude pak snazší integrace jedince do profesního a společenského života. Ve většině případů dochází u jedinců se získaným zrakovým handicapem ke změně zaměstnání. Jedincům je z tohoto důvodu nabízeno profesní poradenství (profesní poradenství je samozřejmě poskytováno i osobám s vrozeným zrakovým handicapem), jejímž obsahem je poskytnutí pomoci při hledání nového zaměstnání podle klientových zájmů, možností a schopností. Osoby s vrozeným i získaným postižením mohou využít rekvalifikačních kurzů, které jsou primárně určené pro osoby se zrakovým postižením.

Z hlediska praxe bych zaměstnavatelům doporučila bližší seznámení se s problematikou zaměstnávání osob se zrakovým postižením skrze kontaktování odborných pracovníků působících například v TyfloCentrech. Rodiče takto postižených jedinců by měli aktivně podporovat a v žádoucích případech podávat pomocnou ruku svým potomkům při hledání práce. Na základě těchto dvou doporučení by zřejmě pak osoby se zrakovým postižením měly menší míru strachu v navazování kontaktů se zaměstnavateli a zmizely by obavy z možné diskriminace či selhání. Dále by samotné osoby se zrakovým postižením měly, ve vlastním zájmu zvyšovat svou kvalifikaci dle svých možností a schopností. S kvalifikací souvisí i další doporučení, a to rozšiřování rekvalifikačních kurzů, které budou primárně určeny pro osoby se zrakovým postižením.

Seznam použitých zkratk

o.p.s.	obecně prospěšná společnost
tj.	to je
např.	například
min.	minut
CNS	centrální nervová soustava
srov.	srovnej
č.	číslo
tzn.	to znamená
ŠVP	školní vzdělávací program
aj.	a jiné
kol.	kolektiv
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
IPS	informační a poradenské středisko pro volbu povolání
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SPC	speciálně pedagogické centrum
SVP	středisko výchovné péče
SONS	Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých
ČR	Česká republika

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Vývoj zrakového vnímání (0 – 6 let)

Seznam použité literatury

- FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ L., RŮŽIČKOVÁ V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4418-575.
- FINKOVÁ, Dita, RŮŽIČKOVÁ, Veronika a STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Úvod do speciální pedagogiky osob se zrakovým postižením* [CD-ROM]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2517-7.
- FINKOVÁ D. RŮŽIČKOVÁ, V. STEJSKALOVÁ K. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením v dospělém a seniorském věku* [CD-ROM]. Olomouc: UP, 2011. ISBN 978-80-244-2744-7
- FLENEROVÁ-WAGNEROVÁ, Helena. *Kapitoly z tyflopédie. Díl 1, Základy tyflopédie*. 1. vyd. Praha, 1982.
- HAMADOVÁ, Petra, KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea a NOVÁKOVÁ, Zita. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- HYCL, Josef a TRYBUČKOVÁ, Lucie. *Atlas oftalmologie*. 2. vyd. V Praze: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-160-4.
- JESENSKÝ, Ján, ed. a kol. *Edukace a rehabilitace zrakově postižených na prahu nového milénia: sborník příspěvků z vědecké konference s mezinárodní účastí: Hradec Králové, 21.-23.9.2001*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002. Aktuální otázky speciální pedagogiky; sv. 2. ISBN 80-7041-041-8.
- JESENSKÝ, Ján. *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. Folia paed. spec; Sv. 1. ISBN 80-7184-030-0.
- KÁBELE, František et al. *Speciální pedagogika pro učitele 1. stupně základní školy*. Vyd. 1. Praha: SPN, 1988. Učebnice pro vysoké školy. Knihnice speciální pedagogiky.

- LUDÍKOVÁ, Libuše. *Tyflopedie - Andragogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1191-1
- LUDÍKOVÁ, Libuše. *Tyflopedie*. 1. vyd. Olomouc, 1988.
- LUDÍKOVÁ, Libuše, FINKOVÁ, Dita a STEJSKALOVÁ, Kateřina. *Teoretická východiska speciální pedagogiky osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3700-2.
- MICHALÍK, Jan. *Školská integrace dětí s postižením*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 8024400774
- OPATŘILOVÁ, Dagmar a ZÁMEČNÍKOVÁ, Dana. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3718-0.
- PIPEKOVÁ, Jarmila et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- PIPEKOVÁ, Jarmila a kol. *Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2004. ISBN 80-86856-01-1.
- PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*. Brno: MSD, 2009. ISBN 978-80-7392-094-4.
- REGEC, Vojtech et al. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 204 s. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-3203-8.
- RŮŽIČKOVÁ, Veronika, ed. *Integrace zrakově a kombinovaně postižených žáků: sborník příspěvků z kurzu Pokračující kurz pro učitele vzdělávající integrované zrakově postižené dítě na ZŠ v Olomouckém kraji*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. Sborníky. ISBN 978-80-244-1738-7.
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-802-4717-333

ŠTRÉBLOVÁ, Miroslava. *Poznáváme svět se zrakovým postižením: úvod do tyflopédie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. ISBN 80-704-4448-7.

ŠVAŘÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

Elektronické zdroje

Historie školy. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <<http://www.sss-ou.cz/index.php?s=ss&show=39&kat=39&pn=Historie%20%C5%A1koly>>

Školní vzdělávací program: Masér sportovní a rekondiční. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_maser_sportovni_a_rekondicni_69-41-l_02.pdf>

Školní vzdělávací program: Obchodní akademie. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2009-09-01_obchodni_akademie_63-41-m_02.pdf>

Školní vzdělávací program: Sociální činnost. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_socialni_cinnost_75-41-m_01.pdf>

Školní vzdělávací program: Rekondiční a sportovní masér. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2010-09-01_rekondicni_a_sportovni_maser_69-53-h_01.pdf>

Školní vzdělávací program: Pečovatelské služby. [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_pecovatelske_sluzby_75-41-e-01.pdf>

Školní vzdělávací program: Textilní a oděvní výroba. [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné z: <http://www.sss-ou.cz/files/files/svp/svp_2011-09-01_textilni_a_odevni_vyroba_31-57-e-01.pdf>

Z naší historie. [online]. [cit. 2015-01-13]. Dostupné z: <<http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/44>>

79-41-K/41 *Gymnázium*. [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné

z: <<http://goa.brailnet.cz/?q=node/36>>

Sociální činnost. [online]. [cit. 2015-01-14]. Dostupné

z: <<http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/154>>

63-41-M/02 *Obchodní akademie*. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné

z: <<http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/37>>

63-51-J/01 *Obchodní škola*. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné

z: <<http://goa.brailnet.cz/index.php?q=node/38>>

O škole. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <<https://www.kjd.cz/index.php?pg=o-skole>>

Učební dokumenty. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z:

<<https://www.kjd.cz/index.php?pg=ucebni-dokumenty>>

O studiu. [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <<https://www.kjd.cz/index.php?pg=o-studiu>>

Historie školy. [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné z: <<http://www.skolajj.cz/historie-skoly-1404042029.html>>

Praktická škola. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <<http://www.skolajj.cz/prakticka-skola-1404042038.html>>

Historie. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <<http://www.spsaklara.cz/historie.html>>

Školní vzdělávací program: Keramická výroba. [online]. [cit. 2015-01-16]. Dostupné

z: <http://www.spsaklara.cz/dokumenty/252_2013_09_01_%C5%A0VP_Keramick%C3%A1%20v%C3%BDroba.pdf>

Školní vzdělávací program: Zpracovatel přírodních pletiv. [online]. [cit. 2015-01-16].

Dostupné

z: <http://www.spsaklara.cz/dokumenty/245_2013_09_01_%C5%A0VP_Zpracovatel%20prijodnich%20pletiv.pdf>

Školní vzdělávací program: Výrobce a dekorátor keramiky. [online]. [cit. 2015-01-16].

Dostupné

z: <http://www.spsaklara.cz/dokumenty/251_2013_09_01_%C5%A0VP_V%C3%BDrobce%20a%20dekorat%C3%A9r%20keramiky.pdf>

Školní vzdělávací program: Knihař. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/256_2013_09_01_%C5%A0VP_Kniha%C5%99.pdf>

Školní vzdělávací program: Čalouník. [online]. [cit. 2015-01-20]. Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/254_2013_09_01_%C5%A0VP_%C4%8Caloun%C3%ADk.pdf>

Školní vzdělávací program: Rekondiční a sportovní masér. [online]. [cit. 2015-01-20].

Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/258_2013_09_01_%C5%A0VP_Rekondi%C4%8Dn%C3%AD%20a%20sportovn%C3%AD%20mas%C3%A9r.pdf>

Školní vzdělávací program: Masér sportovní a rekondiční. [online]. [cit. 2015-02-01].

Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/261_2013_09_01_%C5%A0VP_Mas%C3%A9r%20sportovn%C3%AD%20a%20rekondi%C4%8Dn%C3%AD.pdf>

Školní vzdělávací program: Textilní výtvarnictví. [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/262_2013_09_01_%C5%A0VP_Textiln%C3%AD%20v%C3%BDtvarnictv%C3%AD.pdf>

Školní vzdělávací program: Tkalcovská, pletařská a oděvní výroba. [online]. [cit. 2015-02-

01]. Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/313_2014_09_01_%C5%A0VP_Tkalcovsk%C3%A1%20pleta%C5%99sk%C3%A1%20a%20od%C4%9Bvn%C3%AD%20v%C3%BDroba.pdf>

Školní vzdělávací program: Podnikání. [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/265_2013_09_01_%C5%A0VP_Podnik%C3%A1n%C3%AD.pdf>

Školní vzdělávací program: Masér sportovní a rekondiční. [online]. [cit. 2015-02-02].

Dostupné

z:<http://www.spsaklara.cz/dokumenty/266_2013_09_01_%C5%A0VP_Mas%C3%A9r%20sportovn%C3%AD%20a%20rekondi%C4%8Dn%C3%AD_N%C3%A1stavba_.pdf>

Informační a poradenské středisko pro volbu a změnu povolání. [online]. [cit. 2015-02-02].

Dostupné z: <<https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/ips>>

Odborná střediska a oddělení SONS. [online]. [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <<http://www.sons.cz/strediska.php>>

Historie: Co to je TyfloCentrum? [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <<http://www.tyflocentrum.cz/historie.php>>

Poslání a náplň činností těchto společností. [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <<http://www.tyflocentrum.cz/poslani.php>>

Podpora pracovního uplatnění. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.tyflocentrum-ol.cz/podpora-pracovniho-uplatneni>>

Slovníček pojmů. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <<http://www.unie-pz.cz/3-podporovane-zamestnavani/82-slovnicek-pojmu.html>>

Rekvalifikace. [online]. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <<http://www.dedina.cz/barva/rekva.html>>

KAVALÍROVÁ, Kateřina. *Jak žijí zrakově postižení lidé.* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné

z: <http://w.nevidomimezinami.cz/main/nmn/Texty/O_zivote_bez_zraku/Zivot_s_postizenim.html>

Legislativní dokumenty

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Přepis rozhovoru s absolventem střední školy
- Příloha č. 2 Přepis rozhovoru s pracovníkem TyfloCentra ve statutárním městě

Jaký je tvůj věk?

23

Jaký je druh a stupeň tvého postižení?

Pokud to chápu dobře, tak je to úplná nevidomost.

Jaký obor jsi studoval na střední škole?

Tak sociálně-správní činnost to byla a bylo to vlastně na škole v Brně pro zrakově postižený.

Proč sis tento obor vybral? A kdo ti s výběrem pomáhal? Rodiče, blízcí?

Tak já jsem dřív studoval na gymnáziu, protože se mně nechtělo být na internátu, jenomže ve čtvrtáku jsem se tam nějak nedostal k maturitě. Potom jsem hledal nějaký obor, kterej by byl nejvhodnější nebo nejpodobnější tomu studiu na tom gymnáziu. Tak jsem zkontaktoval školu v Brně a tam mi padlo do oka sociálně-správní činnost, protože tam bylo hodně předmětů, který byly na tom gymnáziu. Takže jsem nemusel studovat od prváku, ale vzali mě rovnou do druháku.

A proč tě nepřipustili k té maturitě?

Tak byly nějaký problémy, to bylo soukromý gymnázium a voni si prostě nějak nedokázali asi zřejmě představit, protože to bylo ten první rok, kdy měla být ta státní maturita. Oni si prostě nedokázali představit jak to udělat.

Kdo ti ten obor tedy pomáhal vybírat? Ty sám?

Tak já jsem si v podstatě prošel všechny obory, který tam jsou a v podstatě mamka přišla s návrhem, že tohle by bylo asi nejlepší.

Co tě nejvíce bavilo a co ti nešlo?

Tak matika mi nešla, s tou jsem měl velký problémy.

Nejvíce asi s představivostí že?

Představivost je šílená. Já jsem si, třeba to byla geometrie. Já jsem si nedokázal představit ty rovnice nebo ty tvary, takže to mi dělalo docela problém. Ale co mě teda bavilo, tak byly ty

sociální obory, kde jsme se třeba učili, jak to funguje na úřadu práce nebo o těch různých sociálních dávkách, a musím říct, že jsem se tam toho naučil víc než na tom gymnáziu. Takže víc do života, co by se mohlo hodit.

Díval ses už někde, kde bys svůj obor mohl uplatnit?

Já jsem dostal takový tři nabídky, který se teda bohužel, já jsem nikdy, to říkám na rovinu, nechtěl v tomhle oboru pracovat, který jsem studoval. Já jsem prostě chtěl maturitu. Protože ten obor, na úřadě by mě asi nezaměstnali jako sociálního pracovníka, to si myslím, že jako rozhodně nehrozí, abych přiznával kompenzační pomůcky, to by nechtěli, takže můj hlavní koníček byly vlastně počítače, různý poradenství a podobně, to bylo už ze základní školy. Já jsem měl takový tři vize. Buď jakoby si najdu nějakou firmu, kde budu pracovat, nebo zkusím v tom nějak pracovat sám, v tom poradenství, na živnostenský list, anebo si ještě udělat masérský kurz a masírovat. Jenomže to je taky na nic, protože těch masérů je v dnešní době strašně moc. A moje první vize práce s počítačem se mi splnila v momentě, kdy já jsem ve škole byl na nějakém školení v Praze, kde mi předvedli práci s počítačem, a já jsem takový oraz a říkal jsem si, že když odmaturuju, tak že bych se ještě předtím, než budu maturovat, zeptal na práci. Tak jsem se přímo toho šéfa zeptal, jestli by mě nechtěl zaměstnat. Říkal, že jo. Půl roku se neozýval, když jsem mu tak pětkrát nebo šestkrát telefonoval, ptal jsem se ho, jestli s tím můžu počítat, tak mě prostě vzal hned po maturitě, takže to bylo dobrý, že jsem jako nebyl doma, když jsem odmaturoval, tak jsem měl prázdniny a pak jsem šel do práce.

A začals pracovat taky v Olomouci že?

Začal jsem pracovat tady v Olomouci, kde vlastně mou hlavní náplní je učit nevidomý na počítači nebo na telefonu.

A co ty další dvě vize?

Druhá vize byla poradenství na živnostenský list, že bych si prostě udělal nějaký internetový stránky a v tom byl nějak prostě radil těm lidem za nějakou finanční částku, a ta třetí vize, to bych se musel učit úplně něco jiného.

A to se ti nechtělo...

No nechtělo vzhledem k tomu, že mě vzali do druháku, tak se mně od prváku v Brně fakt nechtělo studovat další rok navíc.

Myslíš si, že by sis tu práci našel snadno, až vystuduješ?

Rozhodně ne. Kdybych neměl tak prořízlou pusou a prostě natvrdo si o tu práci neřek, tak si myslím, že bych ji nenašel snadno. Protože někteří zaměstnavatelé, oni prostě mají nějaký finanční příspěvky na to, že zaměstnávají nevidomé, ale oni se toho bojí. Já jsem třeba zažil, mně se to teda nestalo, ale kamarádce se stalo, že měla masérský kurz a teďka chtěla pracovat. Domluvila si nějaký pohovory, poslala životopisy, všechno dobrý. Ale v momentě, jakože když už to vypadalo, že ji vezmou, se šla představit tomu zaměstnavateli. Ale ten zaměstnavatel viděl, že nevidí, tak jenom tohleto byla záminka pro to, aby ji nevzal. Moje taková vlastní představa, ona asi nebude daleko od pravdy, ale já si osobně myslím, že oni se toho bojí, oni se prostě nechtějí s tím nevidomým zatěžovat.

Takže sis práci zařídil v podstatě sám.

Zařídil jsem si ji sám, no ano, bez pomoci rodičů tentokrát, to byla už fakt moje vlastní iniciativa.

Kdybys nenašel práci sám, obrátil by ses na nějakou organizaci, která vlastně zprostředkovává zrakově postiženým lidem práci?

No, kdybych žádnou práci nesehnal, tak asi ano. Asi bych se začal poptávat na nějakou možnost zaměstnání u organizací. Nevím, tak třeba na SONS nebo TyfloCentrum nebo něco takovýho.

A na úřad práce bys šel?

No, tam sice jít můžu, ale nevěřím tomu, že tam jsou tak zdatní, aby mi pomohli najít nějakou práci. Já bych se prostě snažil najít nějakou alternativu, kterou bych mohl dělat. Já ale třeba jsem takový blázen, že já se snažím dělat všechno možný. Takže já se snažím uplatňovat i v jiných možnostech, než jen v počítačích.

Ale ty počítače jsou asi nejlepší...

Úplně nejprioritnější.

Myslíš si, že zaměstnání v tvém finančním oboru bude perspektivní a dostatečně finančně ohodnocené?

Myslím si, že ne. Já si osobně myslím, že kdyby oni zavedli nějaký obor na tu výpočetní techniku nebo na to poradenství, místo tohoto oboru, tak by udělali pro zrakově postižený mnohem líp. Takže tenhle obor je, ten se sice dobře učí, tak máš fakt jednoduchou látku na naučení, ale uplatnění to podle mě nemá.

A neuvažovals o tom, že bys šel na střední školu, kde jsou normálně vidící děti a studoval bys právě tu výpočetní techniku?

To není tak jednoduchý, ono se řekne jít na střední školu, kde jsou normální děti a studovat výpočetní techniku, jakože oni se tam většinou učí s technickými programy a s takovými věcmi a ti učitelé by nebyli moc jako ochotní to absolvovat. Vím, že kamarád to v Boskovicích studoval, ale jako měl s tím problém.

Myslíš si, že bys jako sociální pracovník byl dostatečně finančně ohodnocený?

Myslím si, že jo. Na tu práci co vykonává, tak jo.

A co teď? Jsi spokojen s platem?

Jsem.

Co je pro tebe v zaměstnání nejdůležitější? Jestli finanční ohodnocení nebo kolektiv.

Náplň té práce, protože mě ta práce baví a protože moje práce spočívá v komunikaci s lidmi, tak i ta komunikace mezi lidmi. A že se dostanu do světa, že nemusím sedět na jednom místě.

Takže práce z domu by byla pro tebe nevyhovující?

Jakoby nerad, já rád komunikuji s lidmi.

Jací jsou na tebe vedoucí, jestli přísní, nebo ne, mají vysoké nároky na tebe?

Tak ne, já si dělám vlastně práci, kterou umím. Celá ta práce se vlastně většinou skládá z mých vlastních znalostí, to znamená, že všechno, co dělám, tak jsem se naučil sám tenkrát. Občas jsem pokáraný, že nedělám tak, jak bych měl, ale jinak jako jsem spokojený.

Jak by sis ideálně představoval tvůj pracovní den?

Tak jako v podstatě ráno vstát, dojít do práce, tak být nějakých 8 hodin a jít domů, jakoby záleželo by na těch úkolech, samozřejmě nějaká pauza na oběd. Takže, že bych přišel do práce, tak bych měl nařukaný nějaký úkoly, který mám dělat, na těch bych pracoval, potom bych šel na oběd, pokračoval bych v práci a po skončení pracovní doby bych šel domů. Kdyby to byly těžší úkoly, který by vyžadovaly víc času nebo víc náročnosti, tak bych si to rozvrhl tak, abych je buď stihl, nebo si je naplánoval na další den.

Další, co by mě zajímalo, je, jestli tě lákala nějaká práce, ale kvůli tvému postižení jsi ji nemohl vykonávat.

Láká a lákala. Láká pořád. Já bych strašně rád dělal moderátora v rádiu nebo něčem takovým, ale uzpůsobit to rádio není žádná legrace. Možná by to nějak šlo, ale nebylo by to jednoduchý. Nebojím se to vyzkoušet, a ani bych se nebál přinutit nějakýho majitele, aby to udělal. Nejproblémovější by byla ta přístupnost, ovládání těch zařízení. Já jsem třeba teď dostal nabídku i psát pro Apple magazin na internetu a tam normálně píšu články o přístupnosti Apple zařízení. Posílám to, editoři mi to tam upravují, jo, upozorňují mě na chyby, takže já se snažím pořád komunikovat s lidma a nebojím se toho.

Co teda všechno děláš?

Já jsem v Brailcomu, potom píšu internetový články a to je tak asi všechno, snažím se prostě radit lidem třeba po skypu nebo vyhledávat si na internetu různý zajímavosti, který mě baví, pracovat s e-mailama, youtube ovládat, poslouchat knížky i číst knížky. Jo, jako dělám toho hodně, všechno, co na základě toho handicapu dělat jde, tak se snažím. Občas i cestuju. Minulej rok jsem byl na Lipně, kde jsem se učil lyžovat.

A jak ti to šlo?

No, bál jsem se, ale dobrý.

A jak je to ve škole, jak vás informovali o vaší budoucí profesi?

Já se teda přiznám, že přesně nevím, jak to s tou informovaností tam je, ale já jsem nikdy to poradenství nikdy nepotřeboval, já jsem prostě věděl, co chci dělat. Ale vím, že třeba lidi, kteří mají sociální obor jako tam ve škole, stejně jak já, tak dostávají možnost studovat na nějaké vyšší odborné škole, přímo jako zaměřené na sociální činnost. Takže jako vím, že tři lidi nevidomí tam studují, ale jak se k tomu dostali, nevím, jestli je o tom informovala učitelka nebo nějaká výchovná poradkyně.

A nepřemýšlels ty, že bys šel studovat informační technologii na vysokou školu?

Ne, já jsem na studium nikdy nebyl a já jsem prostě chtěl mít maturitu, abych jako měl nějaký papír, aby to prostě vypadalo, že mám nějakou střední školu s maturitou, a potom jsem chtěl pracovat. Mě lákalo už hodně dávno pracovat, ne studovat, ale pár lidí znám, kteří studují informatiku v Brně, a docela jim to jde.

Tak budu ti držet palce, ať ti vyjde práce v Brně, tam by to bylo pro tebe asi nejlepší, že?

Brno by bylo asi supr, protože tam těch možností přece jenom je víc než tady v Olomouci. Dneska jsem se o tom bavil s jedním pánem, že Olomouc je taková mrtvá pro ty postižené. Oni tady třeba mají bezbariérový přístup nebo ten tyflák a tak, jenomže v tom tyfláku se bohužel většinou scházejí starý důchodci a oni mají akce ráno nebo v jednu hodinu odpoledne a ti lidi, kteří pracují na to nemají čas nebo to ani nejde, oni se ani nesnaží řešit nějak ty aktivity, třeba dneska teďka v sobotu tady byl bowling, turnaj v bowlingu pro nevidomý. To jsem jako se podíval na internet, tak tohle tady udělej, ale že by tady udělali nějaký kroužek těch nevidomejch lidí, kteří by to jako hráli, tak to nikoho nenapadne. Dokonce se zjistilo, že ten bowling ten sponzorovala nějaká Jiskra někde z Kyjova. Kyjováci si prostě pronajali ty dráhy a dělaly tam turnaj. A ten pán, se kterým jsem dnes mluvil, tak semka kvůli tomu přijel až z Prahy, kde oni tam mají normálně jako svaz, kde prostě nevidomí chodijou a hrajou bowling. Tady prostě chybí všechno, tady kromě té bezbariérovosti a té přístupnosti pro ty zrakově postižené, jako třeba ty zastávky, to se mi strašně líbí, ty inteligentní tabule na těch nádražích, to je prostě supr, ale prostě to zázemí tady neexistuje. Zato v Brně máš několik organizací, který to rozjedou.

Jak moc velký zájem mají osoby se zrakovým postižením o hledání zaměstnání? Chodí k vám nejčastěji klienti, kteří došli na popud rodičů či blízkých?

Tak ten zájem je takový, prostě škoda říct, jestli je to opravdový zájem těch zrakově postižených pracovat. Určitě k nám přichází hodně klientů, kteří tvrdí, že chtějí pracovat, ale de facto třeba po půl roce z nich vyjde, nebo když s nima pracujeme, tak oni sami zjistí, že možná ani pracovat nechťejí anebo ty jejich nároky jsou tak vysoké nebo mají úplně jinou představu, jak by ten pracovní den měl vypadat, a teprve po tom půl roce zjistí, že vlastně to není to, co chtějí, jo že se neumí zbavit toho svého volného času, který doposud měli. Takže my máme dost často klienty, nebo kdybych to měla procentuálně třeba odhadnout, tak bych řekla, že k nám z těch sta procent, co přijde lidí a tvrdí, že chtějí práci, tak teprve tak možná 50% opravdu jsou tak důslední v tom svém přání a v tom sledování toho svého cíle, že si tu práci opravdu hledají aktivně. Jinak je to spíš to pasivní vyčkávání a možná i v koutku duše doufání, že se žádná práce nenajde, a ta výmluva, že nemůžu najít práci, protože jsem zrakově postižený, že ta výmluva jim prostě vyjde a můžou se jí bránit celý život. A k té druhé části otázky, to se taky nedá tak úplně říct, že je to na popud rodičů nebo blízkých, že sem přicházejí, spíš míváme i dost často takové případy klientů, kdy naopak ta rodina je hýčká a chrání toho syna nebo dceru a i trošku shazují, že na to nemá a že bude lepší, když zůstane doma a že by se trápil v té práci, takže i přicházejí klienti, kteří naopak se chtějí vymanit z těch spár těch rodičů. A pak ale dost často chodí spíš klienti, kteří přicházejí o zrak v průběhu života třeba v důsledku nemoci nebo úrazu a jsou zvyklí pracovat, uživit rodinu, takže tihle mají nejsilnější motivaci přijít a řešit tu svoji situaci.

Jak probíhá poradenský proces pro tyto osoby?

Ten je vysoce individuální, protože právě záleží na tom, jestli je to člověk, který už má pracovní zkušenost, nebo nemá pracovní zkušenost, a ten poradenský proces tady u nás jako ve středisku podpory zaměstnávání je de facto založený na tom, že nejprve mapujeme, vůbec co ten člověk umí neumí, jeho kompetence, jako zájmy a jeho pracovní zkušenosti, pak předkládáme nabídku toho, s čím mu můžeme pomoci ať už je to opravdu od toho nejzákladnějšího jako psaní životopisu, motivačního dopisu, také jim nabízíme možnost hledat si na internetu práci nebo pomoc najít tu práci, protože někteří ani neví, kde mají hledat, potom jsou to různé nácviky různých dovedností jako vůbec oslovit toho zaměstnavatele,

vyjednat si schůzku, jsou to i doprovody na jednání s tím zaměstnavatelem a pak nabízíme i pracovní asistenci přímo na pracovišti, kde dochází k zaměstnání toho klienta. Takže se nedá shrnout nebo nedá se obecně říct, jaký je přesný postup navíc do toho zasahují ještě různé projekty, které nabízejí třeba specifitější aktivity, jako diagnostiky a tvorbu portfolia a podobně, takže máme to takové variabilní a spíš necháváme právě na tom člověku aby si sám vybral, co vlastně chce, s čím chce pomoci, protože apelujeme na to aby to bylo, vycházelo z něho, musí to být motivace jeho ne naše, my nejsme úřad práce, aby jsme mu diktovali, čím vším musí u nás projít.

V jakém intervalu k vám zájemci o práci chodí?

Také je to vysoce individuální. Opravdu se to nedá říct, protože někdo sem chodí dvakrát týdně, někomu stačí jednou za měsíc, protože má třeba doma internet, takže může v té přípravě pokračovat sám nebo má kamarády, takže mu stačí nějaká prvotní informace, pak už jako začne pracovat sám, takže opravdu nedá se říct. A vůbec se nedá kategorizovat, jestli od narození nebo po úraze nebo v dospělosti přichází ten člověk o zrak. Je to právě o tom, že na začátku ta sociální pracovnice s ním si sedne s tím člověkem a vyslechne si nebo nastaví si tu spolupráci, tu intenzitu, tu hloubku, tu četnost.

Jaké jsou představy osob se zrakovým postižením na trhu práce a s jakými představami přicházejí tito lidé?

Tak reálnější představy mají spíše ti, kteří už pracovali a třeba přijdou o zrak z důvodu nějakého, buď té nemoci, nebo toho úrazu, tak ti mají takový reálnější pohled na to, co si myslí, že zvládnou ještě, ale potřebují si to také ještě vyzkoušet. Nereálné představy mívají lidi zrakově postižení od narození, kteří nemají pracovní zkušenost a kteří jsou právě třeba i trochu navyklí, že jim společnost ve všem vychází vstříc, že jim pomáhá, že z nich dělá, když to řeknu, špatně, hnusně, chudáčky a že prostě jim ve všem ustupuje a všechno zesnadňuje, tak ti mají takové nároky jako že nejlépe, já nevím, 4 hodiny denně z toho de facto jenom dvě hodiny denně pracovali a dvě hodiny jako spíš poklábosit v kolektivu, takže je to takové, že ti, kteří mají prostě tu pracovní zkušenost, ví, co je to pracovní tempo, tak si chtějí sobě a třeba i své rodině dokázat, že na to mají, takže jdou do toho s vysokým nasazením a dokážou si lépe stanovit ty hranice, co ještě je v jejich možnostech, a co není v jejich možnostech, ale ti kteří nikdy nepracovali, tak mají pocit, že třeba buď zvládnou všechno, a nebo naopak nezvládnou vůbec nic a ani se nesnaží.

Jaký je třeba věk těchto osob?

My máme cílovou skupinu od 15 let výš.

A nejčastější taková věková kategorie?

Nejčastější...máme takovou nejsilnější, nejpočetnější kategorii tak od těch 45 let do 60 let. Ale ono se, pokud se bavíme o službě sociální rehabilitace s tím pracovním uplatněním.

V jakém oboru, odvětví nejčastěji nabízíte zaměstnání?

My nenabízíme, my reagujeme na požadavky toho klienta, se snažíme vždycky hledat v té oblasti, v které zmapujeme, že jsou ty jako kompetence nebo ty dovednosti nejsilnější, ale v čem můžeme jako lépe vyjít vstříc tomu klientovi, je v oblasti počítačové techniky nebo prostě v oblasti práce s počítačem, kdy počítač je hlavní pracovní pomůckou, protože nabízíme ještě v TyfloCentru ještě službu sociálně aktivizační, v rámci, které vlastně vyučujeme na počítači, takže v tomhenctom můžeme tomu klientovi lépe vyjít vstříc, že ho ještě třeba i doučíme nějaký program nebo ho vůbec naučíme pracovat s počítačem. Takže dost často se u nás klienti uplatňují právě v té oblasti počítačové techniky.

Spolupracujete třeba s organizací Brailcom?

S Brailcomem my samozřejmě spolupracujeme na úrovni, nebo takhle víme o sobě, známe se, ale nemáme nějak, jakože společnou činnost, takže není to tak, že bychom si přehazovali klienty nebo že bychom navzájem využívali svoje služby.

Myslela jsem to například tak, že svoje klienty odkazujete právě na tuto společnost a její činnost.

My nemáme tu potřebu, protože my samy máme vlastně právě tu službu výuky toho počítače navíc máme sociální firmu, která sama prodává telefony mobilní a vlastně lupy, takže my vlastně nemáme potřebu. Je to naše vlastně de facto konkurence.

Jakou pomoc, podporu, poskytuje TyfloCentrum osobám se zrakovým postižením všeobecně?

Všeobecně vlastně je to, my máme tři registrované služby podle zákona, to znamená odborné poradenství a to se specializuje právě na vlastně poradenství v oblasti těch náročných kompenzačních pomůcek, potom je to výuka na tom počítači, potom máme vlastně sociálně aktivizační činnosti v rámci nebo zahrnující volnočasové aktivity, takže sportovní, kulturní, turistiku apod. klubovou činnost. Pak máme tu sociálně rehabilitaci zaměřenou na podporu zaměstnávání a pak máme doplňkové činnosti, to znamená poradenství a odstraňování

architektonických bariér. Pak máme vydávání vlastně informačního časopisu Majáčku, a to ne jenom v tištěné podobě, ale v hlavně elektronické podobě, takže klienti dostávají pravidelně zprávy třeba i o tom že, já nevím, se někde kope chodník nebo je výluka tramvajová a podobně. No, a pak máme vlastně digitalizaci textu a převod do braillovského písma. No, a pak poskytujeme ještě technickou podporu, klientům, tedy těm, kteří mají třeba už počítač a nevědí, co s ním, se jim porouchá, tak vlastně máme výjezdy a poskytujeme technickou podporu.

K těm volnočasovým aktivitám; já jsem před Vámi dělala rozhovor s jedním zrakově postiženým chlapcem a byl takový zklamaný z toho, že tady nemá žádné vyžití. Že když dojde do TyfloCentra, tak taky sice jsou nějaké zájmové aktivity, ale že tu jsou spíše ti starší lidé a v jeho věku tady v podstatě žádná zájmová činnost není.

Jako je to pravda, nebo takhle my to vnímáme taky. A je to problém, který se snažíme teďka poslední rok nebo dva roky řešit, protože máme nové vedení a snažíme se tady zavést nové věci, a co se týče těch aktivit, neřekla bych úplně, že to nejsou aktivity pro mladé, ale je to právě ten kolektiv, který buď přitáhne toho mladého člověka, nebo ho nepřitáhne. Protože tady byly dřív aktivity, které byly, na které se naučili chodit starší lidi, tak nevím, myslím si, že to není problém zrakového postižení, ale je to problém celkově jakékoli organizace, kam dochází lidi, že se generačně prostě separují a že, když se vytvoří skupinka pěti šesti starších lidí, myslím teďka třeba nad šedesát let, tak už se hůř přichází do té skupiny tomu mladému člověku. My jsme se snažili udělat několik akcí pro mladé lidi, měli jsme nabídku na rafty, měli jsme nabídku na běhání, měli jsme různé náročnější turistické trasy, měli jsme potápění, chodíme plavat, prostě je to jako určitě i pro mladé lidi nebo lezení po stěně, ale tím, že tady přetrvává, tak nějak už dlouhodobě tady přetrvává povědomí o tom, že tady dochází starší lidi, tak ti mladí lidi se prostě neseberou a nepřijdou ani na tu zkoušku a navíc nejsem si úplně jistá nebo snažíme se to teďka zmapovat, jestli si ti mladí lidi tolik sdružují myslím třeba teďka i po tom e-mailu nebo po té moderní facebookové komunikaci a takhle tak jako ti starší, že třeba ti starší se víc vyhledávají, zatímco ti mladí zrakově postižení mají mnohem víc kamarádů teďka mezi zdravýma, takže nemají takovou potřebu se vyhledávat.

Myslíte si, že jste dostatečně vzdělaná na tuto profesi a jaké vám poskytuje zaměstnavatel další možnosti vzdělávání?

No já jsem zařazená jako sociální pracovník, nicméně přímou sociální práci nevykonávám, nepracuji už s klientama docela dlouhou dobu, takže a co se týče toho tyflopédického

vzdělání, tak nemám žádné tyflopédické vzdělání a de facto tady nemají, co vím zaměstnanci, až možná na výjimky, nikdo nemá tyflopédické vzdělání a byla tady snad jenom jedna kolegyň, která už odešla, která měla tyflopédické vzdělání, a neřekla bych, že by v tom byl nějaký velký rozdíl, takže jestli narážíte tady na toto. Osobně to nepovažuji jako úplně za směrodatné, myslím si, že je mnohem důležitější vůbec nastavení toho zaměstnance, já mám poměrně dost velkou zkušenost s různými pracovníky tady v organizaci a tak jak se nám tady střídali, tak opravdu to není, není to o vzdělání. Je to o motivaci toho zaměstnance, o tom, jestli sám se chce v té oblasti lépe zorientovat, o přístupu k člověku. Vystudovaný sociální pracovník není to samé jako druhý vystudovaný sociální pracovník.

A další možnosti vzdělávání?

Další možnosti vzdělávání jako ze strany zaměstnavatele jsou tady velké. Jako máme vedle té zákonné povinnosti, kdy musíme splňovat těch 24 hodin povinného dalšího vzdělávání, máme možnost jít de facto na jakýkoli kurz, který si obhájíme, že ho chceme, potřebujeme, že nám bude užitečný. Problém je nabídka. Jakože nabídka vzdělávacích kurzů nebo vzdělávání, školení, které by bylo šité přímo pro nás na míru, je strašně málo, takže to je ten kámen úrazu. Ani tak pro mě, protože já jsem ve vedoucí pozici, takže těch manažerských kurzů a kurzů lidských zdrojů je poměrně dost, ale spíš myslím teďka pro sociální pracovníky tady u nás v organizaci je ta nabídka strašně malá, protože jsou to pořád ty samé kurzy, de facto spíš pro pracovníky v sociálních službách, kteří nemají třeba vzdělání a chtějí si doplňovat vzdělání, takže poradenský proces a metody sociální práce, takové strašně obecné věci, které už pro nás nepřinášejí tolik užitku.

Jaká je vaše negativní a pozitivní zkušenost při zaměstnávání lidí se zrakovým postižením?

Tak... Já začnu tou pozitivní zkušeností. Pozitivní zkušenost, kterou máme, na kterou jsme jakože pyšní, je to, že se nám podařilo, vlastně, my jsme se na tu podporu zaměstnávání začali zaměřovat až někdy v roce 2006 a bylo to, jako nastartoval to Evropský projekt. Ale nám se podařilo de facto tu činnost tak rozvinout a tak zachovat a stále jakože rozvíjet, že fungujeme až doposud, a to i bez těch evropských projektů. A co je důležité, že se na základě těch evropských projektů nám podařilo založit sociální firmu, ve které pracuje právě velká část zrakově postižených, a jsou to lidi, kteří třeba u nás byli dlouho klienti a stále se jim nedařilo najít nějakou práci a tihlenci našli třeba tu práci u nás, ale není to tak, že bychom v té sociální firmě dělali jako práci pro práci, jako je to taková, je to prostě činnost, která

opravdu má smysl a výstupem jsou nějaké prostě buď služby anebo, já nevím, keramika, co vyrábíme, a opravdu se to prodává, takže ta práce je opravdu živí, ty naše klienty. Další pozitivní zkušenost je, že máme vlastně tady výstavu Neviditelná Olomouc, kde jsou zaměstnaní taky naši klienti původně a třeba jedna klientka, co tam pracuje, tak je paní, která neskutečným způsobem udělala velký krok, protože dlouho byla doma a měla strach z lidí, není z Olomouce přímo, takže byla taková bázlivá, bála se zapojit vůbec zapojit jako do toho pracovního procesu a dneska pracuje s lidma na výstavě, což je veřejné místo, že jo, a takže to je opravdu pozitivní zkušenost. Negativní zkušenost, tak to jsou takové různé malé negativní zkušenosti nebo zklamání, i když nevím, jestli se to tak dá říct, protože už dneska s tím tak trochu počítáme, a to jsou právě ty smutné příběhy našich klientů, kterým se třeba po dlouhé době, snaze a i třeba díky nám, díky naší příze nebo prostě díky našemu jménu toho TyfloCentra, se nám podaří je třeba zaměstnat a oni asi po dvou měsících u toho zaměstnavatele skončí a je ale přitom z jejich vůle, jakože se jim ta práce nechce dělat, nebo si vymýšlejí strašně zvláštní důvody proč tam nemůžou setrvat. Tak to jsou spíš takové, jakože negativní zkušenosti. Jako to jsou malé negativní zkušenosti, ale to je život.

Co vás k této profesi vedlo? Proč zrovna práce v TyfloCentru, nevím tedy, co máte vystudované.

Já mám vystudované poradenství v sociální práci a jako přímo do TyfloCentra mě vedla náhoda, ale určitě ta cílová skupina byla jedna z těch, které jsem si řekla, že můžu s nima pracovat, protože já, ačkoli mám vystudovaný ten obor, který mám tak, jsem věděla, že nechci pracovat s mentálně postiženýma, že nechci pracovat vyloženě se seniorama a že nechci pracovat s Romama. Jako myslím si, že jsem si zdravě uměla říct, s kterou cílovou skupinou nechci vnitřně pracovat, takže se ten výběr zúžil a vybírala jsem mezi těma pro mě zdravějšíma skupinama, protože zrakově postižený člověk je smyslově postižený, ale jinak je to vlastně různě inteligentně nastavený člověk. Ale to je jakože taková osobní motivace, a zatím co tady pracuju, tak právě tím, že ti lidi jsou různí tak ta práce nevyčerpává. Jo, samozřejmě i zrakově postižení mají své stereotypy a specifika, ale prostě narazíte na vysokoškoláka, narazíte na člověka bez základy, prostě narazíte na různé lidi.

Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Matulová
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	PhDr. Kateřina Stejskalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Profesní aspirace osob se zrakovým postižením
Název v angličtině:	Professional aspirations of people with visual disabilities
Anotace práce:	Cílem bakalářské práce je hlubší proniknutí do problematiky vzdělávání a zaměstnávání lidí se zrakovým postižením a také zjištění představ a možností uplatnění osob se zrakovým postižením na trhu práce.
Klíčová slova:	Zrakové postižení, vzdělávání osob se zrakovým postižením, pracovní uplatnění osob se zrakovým postižením
Anotace v angličtině:	The aim of this bachelor 's thesis is a deeper insight into the problems of education and employment for people with visual impairments as well as trying to find out ideas and possibilities for people with visual disabilities in the labor market.
Klíčová slova v angličtině:	Visual impairment, education for people with visual impairments, job opportunities for persons with visual disabilities
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Přepis rozhovoru s absolventem střední školy Příloha č. 2 Přepis rozhovoru s pracovníkem TyfloCentra ve statutárním městě
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	Český